

Fredagen den 6 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 4 dennes.

Herr Frisk: Jag anhåller härmed vördsamligen om permission från riksdagen under fjorton dagar, räknade från nästkommande Tisdag.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs änyo och bifölls Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari och 2 dennes bordlagda Memorial N:o 24, i fråga om extra statsregleringens öfverflyttande från Riksgälds-kontoret till Kongl. Statskontoret.

Föredrogs änyo Lag-Utskottets den 22 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om antagande af en författning angående förändrade föreskrifter i fråga om bysättning, dels ock enskild motion i samma ämne.

Herr Nordström: Det är icke för att försvara bysättningstvånget, så beskaffadt det nu är, som jag anhållit om ordet; det är fastner för att framställa ett och annat af de skäl, jag tror mig ega för den åsigt, att den lag, som oss nu förelägges till antagande, icke kan erkännas vara fullt tillfredsställande. Harmoni och konsekvens i rättsgrundsatsernas tillämpning på de flerehanda förhållanden, som utgå från samma grund, är ett anspråk, som rättvisan sjelf inom hvarje gren af den positiva rätten ställer på en sund och ändamålsenlig lagstiftning. Motsvaras detta anspråk till alla delar uti föreliggande lagförslag? Låtom oss granska, huru dermed sig förhåller. Vid denna granskning är det af vigt att först skilja emellan bysättningstvånget efter de för dess användande af 1734 års lag fastställda grunder och tillämpningen deraf ef-

ter den nyare lagstiftningen derom. Åtskilligt kan med skäl anmärkas mot den sednare, som icke med skäl skulle kunna anmärkas emot den förra.

En borgenär är, enligt 1734 års lag, berättigad ej allenast att för sin fordran efter dess lydelse undfå af sin gäldenär full liquid, utan ock i flera fall, att, om han det yrkar och skäl därför pröfvas förekomma, erhålla biträde af lagens handhafvare i ändamål att redan före förfalldagen hindra gäldenären från att sticka sitt gods ur vägen, såsom lagen säger, eller på ett eller annat sätt förskingra det till förfång för alla eller en del af borgenärerne, eller ock att vika undan och dölja sin person. Till åtgärder i denna syftning höra qvarstad å gods, gäldenärens försättande i konkurstillstånd, reseförbud och äfven, hvad som nu egentligen hörer hit, *bysättning*. I detta hänseende framstår bysättningen såsom *en ren preventiv åtgärd*, hvars verkan upphör så snart den blir öfverflödig, såsom exempelvis när gäldenären visar sig ega gods i riket eller kan ställa pant eller borgen eller till konkurs afträder sin egendom, och som likaledes förfaller, om borgenären försummat att, så snart som möjligt, d. v. s. antingen genast hos Konungens Befallningshafvande eller, om saken ej är fullt klar, vid nästa rättegångsdag hos domaren anmäla sitt fordringsanspråk till pröfning.

Bysättning i preventivt ändamål är således *en* af hithörande kategorier. *En annan* är det fall af bysättning, som inträffar, då vid utmätning hos gäldenär för vederbörligen fastställd fordran tillgång till dess gäldande brister och borgenären förthy å honom yrkar bysättning. Denna bysättning är ej mer en preventiv åtgärd, utan fast mer ett *korrektiv*, och derjemte ett medel att framkalla dittills möjligen dolda tillgångar. De erinringar emot bysättning, hvilka i nyare tider, icke sällan med en viss känslsamhet, uttalat sig och äfven fått ett uttryck i Lag-Utskottets Betänkande, äro företrädesvis rigtade mot dessa fall af bysättningar. Att med frihetens förlust böta för en oförfvälad oförmåga att afbördä sig sin gäld, har man ansett vara obilligt, grymt, och därför yrkat på bysättningstvångets totala afskaffande. Sjelfva anmärkningen drabbar likväl icke 1734 års lag, hvars stadganden i dessa ämnen ega ett i min tanke obestriddigt företräde framför den nyare lagstiftningen från år 1841.

Då nemligen 1734 års lag (Utsökningsbalken 5 Kap. 10 §) förklarar bysättning på borgenärens yrkande få ega rum, der vid utmätning gäldenär finnes icke hafva något att gälda med, bjuder den på samma gång: »pröfve sedan domaren huru *fattigdom* hans (gäldenärens) tillkommen är, och gånge derom, som i Handelsbalken sagdt är.» Det kapitel i Handelsbalken, hvartill denna föreskrift hänvisar, är det 16:de Kap. som afhandlar *konkursfrågorna*, och ålägger domaren att ransaka, huruledes *cessionantens* »fattigdom» tillkommit. Befanns den hafva tillkommit af hvarjehanda olyckor, dertill han ej varit vållande, och förekom ej svek derunder, eller att han *förledt* sina borgenärer att försträcka honom gods eller penningar, skulle han vara från allt personligt ansvar fri. Befanns motsatsen, eller att cessionanten gjort sig skyldig till slöseri och lättsinnighet i lefvernet, eller till värdslöshet i handhafvandet af sina affärer, eller till svek och bedrägeri mot sina borgenärer, skulle han straffas allt efter graden af sin straffbarhet. Och då nu en gælde-

när, hvilken blifvit bysatt därför, att han icke egde ens så stor tillgång att konkurs derom kunde komma i fråga, skulle underkastas samma ranssakning om orsaken till hans obestånd som en cessionant, och bedömas efter samma rättsgrunder som den sednare, så följer deraf att, derest han dervid befanns vara utan skuld och vållande till sin fattigdom, äfven han, likasom cessionanten, skulle förklaras från personligt ansvar fri och således *ock från vidare bysättning*. Båda behandlades alltså i dessa hänseenden lika, och bådaingo på samma sätt njuta sig till godo sin redbarhet, om deras fattigdom belanns hafva tillkommit af hvarje-handa olyckor utan deras vållande.

Full konsekvens och harmoni visar sig alltså här i rättsgrundsatsernas tillämpning på förhållanden, som utgå från samma grund; men detta kan icke sägas om den nyare lagstiftningen i ämnet. På goda grunder hade redan genom de nyare konkurslagarne den ansvarsfrihet, som en utan sitt vållande insolvent vorden gäldenär enligt 1734 års lag fick tillgodonjuta, blifvit inskränkt till endast personligt ansvar, icke innefattande frihet från skyldighet att med hvad han framdeles kunde ärfva eller förvärfva betala sin återstående gäld; men beträffande bysättningsvänet, förklarade den derom den 10 Juni 1841 utfärdade nya förordning (jmförd med förklaringen den 19 Maj 1845) att bysatt gäldenär skall förblifva i bysättningshäktet, *till dess han rätt för sig gjort*, så vida ej borgenären samtycker till hans lösgifvande eller underlåter att förskjuta hans underhåll, eller ock gäldenären till konkurs afträdt sin egendom. Stadgandet i 1734 års lag, att undersökning om anledningarne till en vid utmätning insolvent befunden gäldenärs fattigdom skulle till domaren hänskjutas, har alltså förlorat sin kraft; och hvad angår det kriminela ansvar, hvartill en vårdslös, oredlig, bedräglig gäldenär, antingen cessionant eller bysatt icke-cessionant, kunde enligt samma lag dömas förfallen, eger det numera tillämplighet endast på cessionant, såsom man finner, (för att ej nämna konkurslagen), af *strafflagen*, hvars 23 Kap. handlar »om bedräglig, oredlig eller vårdslös gäldenär i konkurs», men som icke har ett ord att säga om en lika beskafad, bysatt gäldenär utom konkurs, och för hvilken det alltså stadnar vid bysättningshäktet. Att han särskildt kan anklagas för oredlighet eller bedräglighet såsom hvarje annan, då skäl dertill förekommer, har icke något formellt samband med hans insolvens i och för sig.

Föreställom oss nu två lättsinnige gäldenärer af samma skrot och korn. Båda hafva gjort sig skyldige till handlingar, dem lagen betecknar såsom vårdslöshet, oredlighet, bedräglighet mot borgenärer; men den ene hejdas eller hejdar sig sjelf på sin väg så tidigt, att af hans egendom ännu återstår så mycket, att konkurs derom kan uppstå, medan åter den andre ohejdadt får fortgå på sin så länge, att knappt någon eller ingen tillgång hos honom finnes, när krafvetis timme slår. Hvilken blir nu följden för hvardera? För den förre eller *cessionanten* den, att han, hvars straffbara beteende blifvit genom konkursprocessen ådagalagdt, kunde på yrkande af borgenärerne blifva dömd till åtskilliga års fängelse, ja straffarbete för ett par år, då deremot den sednare, som i sjelfva verket ännu mindre bekymrat sig om sina borgenärs rätt, kunde slippa med bysättning på obestämd tid.

Föreställom oss åter motsatsen, eller de två gäldenärerne såsom

fullt redbare män, hvilka icke genom sitt beteende sjelfve vållat sin fattigdom och oförmåga att för sig göra rätt. Den förre af de två, eller cessionanten, hvars redbarhet genom konkursprocessen blifvit styrkt, går, såsom rätt är, från allt ansvar fri, medan deremot den sednare, eller den hos hvilken vid utmätning ingen tillgång funnits, kunde på borgenärernes yrkande blifva för obestämd tid bysatt, utan att hans redbarhet dervid, mot borgenärernes bestridande, finge lända honom till godo, eller ens någon undersökning derom numera af domaren företagas: allt detta i följd deraf, att den nyare, nu gällande lagstiftningen alldeles förbisett den likhet i behandlingen af hithörande frågor, hvilken, såsom en följd af likhet i rättsgrundsatser, 1734 års lag i afseende å anledningarne till gäldenärens fattigdom med så full konsekvens vidhöll.

Att alltså här ett behof af revision och reform förefinnes, kan väl icke nekas. Hvad åter föreliggande lagförslag vill till efterrättelse i stället bjuda på, skall straxt tagas under granskning.

Först torde dock uppmärksamheten böra fästas på en tredje kategori af bysättning, karakteriserad derigenom att bysättningen, eller personalarresten, kan ådömas gäldenären utan allt afseende på de större eller mindre realisabla tillgångar han för öfrigt må ega, derest han den stund, skuldförbindelsen hade af honom bort efter dess lydelse inlösas, det vägrat eller icke förmått. Denna stränga exekutiva kraft har, såsom känt är, sedan sekler varit i vår och andra länders lagar tillagd fordringar, grundade på *vexelbref*, och har i en sednare tid blifvit hos oss äfven tillagd fordringar, grundade på *skuldebref af löpande beskaffenhet*, (så vida ej säkerhet uti in-tecknad fastighet deri tillika är förskrifven). Bysättningen, eller personalarresten, som sålunda begynner och utgör det specifika i den exekutiva *vexelprocessen*, har ansetts nödig till ytterligare förstärkande af den kredit, *vexlarne* såsom på världsmarknaden omlöpande betalningsequivalenter böra ega, hvarföre och hvarje *vexelgäldenär*, vare sig godkännare, öfverlåtare eller utgifvare, är densamma underkastad; och då de s. k. löpande *skuldebrefven* (billets à ordre, promissory notes) äro egnade att erhålla samma användbarhet, ehuru inom inskränkta omkretsar, har samma exekutiva kraft, ehuru endast mot utgifvaren, äfven blifvit dem tillagd.

Bysättning är slutligen och i *konkurslagen* stadgad såsom ett medel att förnä tredska cessionant till fullgörande af åtskilliga, honom såsom sådan åliggande skyldigheter i och för konkursboets utredning.

Det har synt mig, mine Herrar, att den koncentrerade framställning, jag här tillåtit mig göra af de förhållanden, på hvilka bysättnings-tvånget enligt nu gällande lag eger tillämplighet, så mycket heldre skall ursäktas, som de motiver, hvilka åtfölja ifrågavarande viktiga lagförslag, väl icke torde kunna sägas åt ännu lemna all den utredning och belysning, som vid förslaget bedömande måhända hade varit önskelig för dem, hvilka åt frågan icke kunnat ega ett speciellt studium, och öfvergår jag nu till sjelfva förslaget.

Att de i *konkurslagen* bestämda fall af bysättning icke skulle till sina grunder undergå någon förändring, gifver förslaget med hänvisning till 22 och 29 §§ i *Konkurslagen* tydligen till känna. Då emellertid de två fall, som omförmålas i 23 och 28 §§ *Konkurslagen* utgå från samma grund och haf-

va samma syfte, borde väl ock de hafva blifvit bland undantagen upptagna. Att likväl så ej skett, dertill är skälet svårt att upptäcka. Måhända är förklaringen att söka deruti, att i de två förstnämnda §§ talas om *bysättningshäkte* och i de två sednare om *häkte* och att med *häkte* här skall förstås allmänt häkte, der fången underhålles till en början af allmänna medel, hvaremot bysättningsfånge underhålles af borgenärerne eller konkursmassan. Är denna uppfattning den rätta, så, ehuru häktenas olikhet här i sjelfva verket icke har något tillräckligt motiv i någon de hithörande frågornas inre olikhet, skulle deraf följa, att 23 och 28 §§ komme att förblifva vid kraft, ehuru de särskildt ej nämnas. Är åter denna uppfattning ett misstag, såsom äfven hvad som förekommer i 3 stycket sid. 18 af Kongl. Propositionen N:o 3 kunde gifva någon anledning att tro, borde äfven §§ 23 och 28 bland undantagen nämnas.

Hvad sedan angår den förändring i nu gällande stadganden rörande bysättningstvångets tillämplighet, som ifrågakvarande lagförslag vill införa, skulle den omfatta alla öfriga, här ofvan tecknade kategorier deraf och bestå deruti, att ingen gäldenär må kunna bysättas i annat fall, än att vid utmätning hos honom full, ostridig och disponibel tillgång till gäldens betalande brister och han i sådant fall ej gitter vederbörligen med ed styrka, att han utöfver den uppgifna annan tillgång ej eger, samt att uti ingen händelse gäldenär må i bysättningshäkte hållas längre tid än sex veckor.

Motsycken till den föreslagna *edgången* finnas väl redan nu i gällande lag, såsom till exempel den ed hvarmed enligt konkurslagen gäldenär skall fästa uppteckningen af konkursboet eller styrka, för att undgå bysättning för fordran, som blifvit eller kunnat blifva i konkursen bevakad, att tillgång efter konkursens slut honom ej tillfallit; men då, mot icke ovanliga vittnesbörd af en beklaglig erfarenhet, det ej kan nekas, att denna ed kunnat missbrukas och att den således kan vara med själavåda förenad. desto större, ju lättsinnigare den gäldenär varit, som i likgiltighet för sina borgenärers rätt bragt det ända derhän, att hans försättande i konkurstillstånd icke ens ansetts löna mödan, så kan det med fog betviflas, huruvida goda skäl finnas att öka antalet af sådana eder med nya.

En följd af lagförslaget, upphöjdt till lag, skulle blifva den, att den omedelbara bysättning, eller personalarrest, som nu kan drabba insolvent *vexelgäldenär* eller utgifvare af *löpande skuldebref* komme för framtiden att förfalla, och fordringar, grundade på sådana papper, förlora sin stränga exekutiva kraft. Steget är ganska viktigt. Samt är likväl, att i nyaste tider den åsigt vunnit insteg, att omedelbar bysättning för förfallen, men olikviderad *vexelskuld* kunde få förfalla. I Tyskland, der före år 1848 icke blott i olika stater, utan ock i vissa städer eller provinser inom samma stat olika, från hvarandra i särskilda detaljer afvikande *vexelordningar* voro gällande, och der emellan sagda år och 1854 blifvit i de särskilda staterna införd den allmänna Tyska *vexelordning*, hvartill år 1847 förslaget utarbetades af den s. k. Leipziger-konferensen, och som sedermera under enhetssträfvandena år 1848 såsom allmän *vexelordning* för Tyskland af nationalförsamlingen i Frankfurt promulgerades — i Tyskland har under nästföljande år förslag hos Nordtyska förbundsparlamentet blifvit väckt om bysättningstvångets afskaffande; och i

Frankrike har under sistförflutna år detsamma allaredan blifvit upphäfdt, dock först efter lifliga strider mellan en relativt stor minoritet och en ringa majoritet både i lagstiftande korpser och senaten. I Frankrike kunde, enligt bysättningslagen den 17 April 1832, vid bristande betalning, oberoende af tillgång, bysättning ega rum för ej blott vaxelskulder, utan för alla slags handelsskulder, och uti code de commerce förekommer ett stadgande, som förklarar vaxelborgenär, den der i följd af protest för bristande betalning vill anställa regresstalan, kunna efter domarens pröfning få sina vaxelgäldenärens lösa egendom tills vidare belagd med kvarstad. Detta stadgande har emellertid icke blifvit satt ur kraft.

Uti det nu oss till pröfning förelagda lagförslag förekommer intet, som kunde anses motsvara det sistnämnda. Om den onedelbara bysättningen afskaffas, skulle vaxelgäldenär för uraktlåten betalning af en vaxelskuld icke varda underkastad annan påföljd än för försummad betalning af en vanlig skuld. Stadgandet i 87 § af vaxelstadgan 1851, som innehåller att, der domaren finner vaxelkärändens påstående, mot svarandens invändningar, icke vara så klart, att derom genast dömas må, svaranden kan åläggas att under rättegången antingen nedsätta penningar eller ställa pant eller borgen eller, om han det ej förmådde, undergå bysättning till sakens slut — detta stadgande skulle visserligen, med afräkning af bysättningen, kvarstå, men, sedan sjelfva klämman bortfallit, betydligt förlora i kraft, gällande det för öfrigt endast rättegången i vaxelmal, men ej sjelfva slutliqviden. Man kunde, vid öfvervägande häraf, på goda skäl hysa en och annan betänklighet vid det nya lagförslagets liberalitet, då man erinrar sig betydelsen af de funktioner vaxelarne hafva att uppfylla. Uti den nu hos oss gällande nya konkurslagen förklaras väl, att *köpman*, som öfver en vecka inställt sina betalningar, eller som, ehuru behörigen uppmanad att betala klar och förfallen gäld, dermed dröjer öfver en vecka, kan, på yrkande af borgenär i konkurstillstånd försättas; men då för en vaxelnehafvare behöfvet att på förfallodagen få utbyta vaxelbrevet emot penningar ofta kan vara af den vigt, att dessa åtta dagars väntan komme att för honom medföra stor skada, hvartill kunde komma, att de af gäldenären begagnades till att draga sig undan eller begifva sig från orten, så och då afsigten nu icke är, om jag ej missförstått förslaget, att, jemte bysättningen, äfven afskaffa utfärdande af reseförbud, vill det synas, som vore det nyttigt att för vaxelfordringar stadga åtminstone den strängare exekutiva kraft, att vaxelgäldenär, som brister i behörig betalning, ovilkorligen må beläggas med reseförbud och skyldighet att inom 24 timmar till konkurs afträda sin egendom, så vida yrkande derpå göres och han ej inom samma tid förnöjt borgenär, för hvilken dock alltid regressen till vaxels öfriga gäldenärer skulle, likasom nu, stå öppen.

Uti hvad 1734 års lag hade stadgat rörande bysättning såsom en preventiv åtgärd har förordningen den 10 Juni 1841 infört den ändring, att gäldenär, som kunde för flykt misstänkas, väl kunde beläggas med reseförbud, men icke bysättas, så framt han ej öfverträd reseförbudet och blifvit ertappad; hvaremot enligt föreliggande lagförslag bysättning äfven i detta fall skulle afskaffas. Här synes det mig likväl, att för bysättningen ett skäl mer förekommer, nemligen det att gäldenären gjort

sig förfallen till näpst för visad ohörsamhet emot lagens handhafvares bud och befallningar. Uti konkurslagen (§ 22) förklaras ock *cessionant*, som utan borgenärens samtycke, der det erfordras, öfvegifver sin bestända vistelseort, förfallen till bysättning, med hvilket stadgande det, som i § 23 förekommer om gäldenär, som rymt, må jemföras; och då nu på ena sidan bysättning uti ifrågavarande fall enligt 1841 års förordning skulle, om föreliggande lagförslag blefve lag, komma att upphävas, men deremot sagda 22 § i konkurslagen, såsom förslaget uttryckligen förklarar, förblifva gällande, skulle derigenom en olikhet uti behandlingen af en *cessionant* och en annan insolvent gäldenär ytterligare uppkomma, så mycket mindre verkligt befogad som i fråga om en gäldenär, hvilken ännu af sin egendom haft något kvar att åt sina borgenärer afstå, och en gäldenär, som gått till botten med saken och gjort slut på allt hvad han egt. de mildrande omständigheterna, om de eljest må förtjena afseende, ligga på den förres sida.

I afseende å ifrågavarande lagförslag kan den allmänna anmärkning med fullt skäl göras, att i följd af detsamma en *gäldenär* — *cessionant* och en *insolvent gäldenär* — *icke-cessionant*, i fråga om redbarheten eller oredligheten af deras beteende mot sina borgenärer, skulle blifva underkastad olika behandling, såsom allaredan följden blef, då 1841 års förordning frånträdde de i 1734 års lag fastställda grundsatser i ämnet. Särskildt gäller denna anmärkning det fall af bysättning, som förslaget ensamt vill låta kvarstå, eller det, då vid utmätning tillgång hos gäldenär brister. Då enligt 1841 års förordning gäldenär kan hållas bysatt till dess han rätt för sig gör, skulle han enligt föreliggande lagförslag kunna i bysättningshäkte hållas högst sex veckor. Detta är skilnaden; men de af mig här förut anmärkta rättsinkonsequenser, som härmed stå i samband, skulle komma att fortfa. Hvarför kan en *cessionant*, som gjort sig skyldig till värdslöshet, oredlighet eller bedräglighet emot sina borgenärer, underkastas ansvar enligt strafflagen? Uppenbarligen derföre, att uti detta hans beteende ingår ett missbruk af förtroende, något verkligt brottsligt. Hvarför skall då, vid sådant förhållande en gäldenär, som är lika brottslig som *cessionanten*, men i ännu sämre ställning deruti, att han icke har något att åt sina borgenärer afstå, undgå allt ansvar eller slippa med högst sex veckors bysättning? Och omvänt, hvarföre skall en redlig, men insolvent gäldenär utan alla tillgångar kunna beläggas med sex veckors bysättning, medan deremot en redlig *cessionant* går fri?

Antingen bör så väl den ene som den andre slippa allt personligt ansvar för bristande förmåga att fullt betala sin skuld, utan afseende på anledningen dertill, eller »huru hans fattigdom tillkommit», eller ock böra båda kunna efter undersökning derom till ansvar dömas, om borgenärerne det yrka. Straffbarhetsgraderna och straffarterna finnas redan för *cessionant* i strafflagen (jemförd med konkurslagen) bestämda, och behöfde endast förklaras tillämpliga äfven på insolvent gäldenär — *icke-cessionant*. Kunde intet straffbart hos den sistnämnde i hans beteende mot sina borgenärer bevisas, skulle han, likasom *cessionanten*, få njuta sin redbarhet sig till godo, och all fråga om hans bysättande på längre eller kortare tid komma att förfalla. Till förekommande af hans afvikande

kande från orten kunde, om så behöfdes, reseförbud för honom utfärdas och saken genast derefter instämmas enligt grundsatserna i 1734 års lag. För den händelse, att gäldenär bröte mot förbudet eller rynde, kunde han, om han ertappades, underkastas samma ansvar, som allaredan för samma fall är uti 23 § konkurslagen bestämdt för cessionant, eller att insättas i häkte, »till dess utredas kunnat, huruvida han till bedrägligt förhållande sig skyldig gjort». Om så vore, att han egde dolda tillgångar, skulle de sannolikt ock på detta sätt lättare och säkrare framkallas än genom bysättning för högst sex veckor, för hvars fastställande tills vidare likväl äfven denna omständighet uti motiverna till lagförslaget anföres såsom ett bland skälen.

Skall bysättningslagen revideras och reformeras, synes det mig att reformen bör genomföras till botten. På det af mig nu antydda sätt synes en sådan säkrast kunna tillvägbringas. Derigenom skulle harmoni och konsekvens i rättsgrundsatzernas tillämpning på i grunden enahanda förhållanden återställas, bysättningen i sin nuvarande betydelse och form kunna afskaffas, och den redlige så väl som den oredlige gäldenären, vare sig i eller utom konkurs, blifva behandlad lika och efter som hans gerningar det förtjent hafva.

På nu anförda skäl kan jag, för min del, ej med min röst bidraga till det föreliggande lagförslaget godkännande, utan skulle hemställa om dess förkastande för denna gång, i förhoppning att det snart skall omarbetadt åter framläggas. Men som det af Andra Kammarerna blifvit till ny behandling återremitteradt, torde det vara bäst att nu förena sig deruti.

Herr Wallenberg: Sedan jag emottagit och genomläst ifrågavarande Betänkande, skyndade jag mig att taga kännedom om de deri anförda lagstadganden, enligt hvilka bysättningsstraffet skulle stå kvar. Vid studerandet af dessa lagrum fann jag dock, att bysättning å gäldenär ej var kvar mera än till namnet, ty dessa lagrum afse ej annat än häktning såsom åtgärd emot en gäldenär, som vägrar att uppgifva sina tillgångar eller bryter emot meddeladt förbud att resa bort. För min del önskade jag att äfven dessa lagrum blefve så ändrade, att deruti blefve uttryckt hvad som borde uttryckas, nemligen att bysättning skulle utgöra endast ett straff för en insolvent gäldenärs forseelser och brott, men ej någon påföljd för det han ej betalade sin förfallna skuld. Emellertid då vi nu hafva för oss Kongl. Maj:ts Proposition om ytterligare inskränkning af bysättningstvånget, samt Lag-Utskottet tillstyrkt bifall till densamma, så, ehuru jag helst hade sett, att detta tvång ända till blotta namnet helt och hållet blefve utur lagen utstruket, anser jag för min del mera praktiskt och klokt att taga hvad som bjudes, än att återremittera Betänkandet för att formulera om förslaget. Vi skulle härigenom äfventyra att det nya förslaget, huru skickligt och väl det ock blefve af Lag-Utskottet uppsatt, ej fölle i Högsta Domstolens smak, utan der utsattes för en sådan kritik, att Kongl. Maj:t deraf skulle finna sig förhindrad att derå meddela sanktion, och då fördröjdes ju frågan längre, än som behöfdes och vore önskvärdt. Om man antager nu föreliggande förslag, hvilket jag anser innebära ett stort steg framåt, så kan man ju seder-

mera se till, huru i sammanhang med reform af öfriga stadganden i kreditlagstiftningen det återstående mindre steget må kunna uttagas.

Hvad sjelfva saken angår, torde ej någon vidlyftig diskussion behöfvas, då man är ense derom, att det är orimligt att beröfva en meniska friheten derföre, att hon ej har några penningar att betala sina skulder med. Jag har i afseende på kreditlagstiftningen i allmänhet många önskningsmål t. ex. beträffande åtskilliga stadganden i Utsökningsbalken om verkställighet af utmätning m. m. Men i detta fall är ej fråga om annat än att en lag, som visat sig vara obehöflig, skall upphäfvas. Jag påminner mig vid riksdagen för omkring 8 år sedan, då denna fråga der var å bane, att betänkligheter vid upphälvandet af bysättningsväntaget framställdes synnerligast i afseende på vaxelrörelsen med utlandet. Man ansåg att det ej skulle gå an här, derföre att det icke egt rum i andra länder. Jag har någon erfarenhet härutinnan och kan på grund af densamma ej dela denna betänklighet. Säsom verkställande direktör i en penninge-institution kan jag bringa det faktum till Kammarens kännedom, att i Stocholms enskilda bank under dess 12-åriga verksamhet det aldrig ifrågakommit att verkställa något beslut rörande vare sig bysättning eller utmätning emot någon gäldenär. Hufvudsaken är att man må ega rättighet att utan alltför många omgångar bringa en gäldenär, som ej betalar, i konkurs, så snart man har ringaste anledning misstänka att han undandöljer sin egendom. Ett sådant undandöljande hindras ej genom bysättning utan genom att i laglig ordning frambringa den egendom, som gäldenären eger, hvilket sker genom att försätta honom i konkurstillstånd.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig yrka proposition på bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit och BetänkanDET innehåller.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: Med den förste talaren är jag ense derom, att nu gällande lagstadganden i fråga om bysättning icke äro i harmoni och konsekvens med 1734 års lag, utan hvilat på både strängare och vida origtigare grundsatsar, än vår lag ursprungligen hade. Jag medger äfven, att nu föreslagna förändring icke fullkomligt harmonierar med 1734 års lag: men jag tror likväl, att vi derigenom komma densamma närmare i afseende på rättsgrundsatserna, först och främst deri, att förslaget icke tillåter bysättning å gäldenär, förrän utredt blifvit, att han saknar tillgång till sin gälds betalning: ehuru väl vid den tid, då 1734 års lag utkom eller åtminstone kort efter, bysättning för vaxlar kunde enligt särskild lag användas emot gäldenär, utan att hans tillgång förut behöfde utredas. Det har blifvit anfördt att den i 1734 års lag förekommande riktiga grundsatsen, att domaren, vid fråga om bysättning, hade att pröfva huruvida gäldenärens obestånd tillkommit af olycka eller genom eget förvällande, numera blifvit utesluten. Samma grundsats finnes likväl i vår konkurslag, hvori stadgats att domaren, om borgenär derom gör framställning, skall pröfva gäldenärens förhållande emot sina borgenärer; och om han ej gjort sig skyldig till svikligt eller vårdslöst förfarande, åtnjuter han frihet till sin person nu såväl som då. Denna pröfning föreskrefs, såsom nämndes, i 1734 års lag uti 16 Kap. Handelsbalken, hvilket handlar om huru gäldenär må gods sitt till dess borgenärer på en gång afstå, och förekom således äfven då först uti

hvad vi nu kalla konkurs. Den förste talaren yttrade äfven några betänkligheter med afseende å upphäfvande af den omedelbara bysättningen för vaxlar. Jag har sjelf delat dessa betänkligheter, emedan lagstiftningen i afseende på vaxlar borde rätta sig efter hvad i handelsverlden vore brukligt, och jag har ej öfverunnit dessa betänkligheter förr än ett af de stora handlande folken, det franska, afskaffat bysättningen äfven för dessa förbindelser. Det anmärktes visserligen, att Frankrike skulle i sin lag inrymt stränga stadganden derom, att en vaxelborgenär skulle vara berättigad att vid bristande betalning få sin gäldenärs egendom belagd med kvarstad eller seqvester, och att detta skulle i någon mån göra bysättningen öfverflödig. Jag är ej i tillfälle att nu bedöma, huruvida Frankrikes vaxelstadgar i afseende på seqvester och bysättning äro strängare än de föreskrifter derom, som äro införda i vår vexellag, men för min del finner jag dessa ganska stränga och tviflar på att någon stor skilnad härutinnan kan förefinnas. Man har vidare sagt, att fråga blifvit väckt i Tyskland om afskaffande af bysättningstvänget derstädes, men att det vore ovisst huru frågan skulle aflöpa, emedan afgörandet berodde på Nordtyska parlamentet. Om jag icke misstager mig, så var det emellertid just detta parlament, som väckte frågan och hos förbundskansleren anhöll, att han ville hos förbundsregeringen framlägga förslag om bysättnings upphäfvande. Den förste talaren beklagade äfven, att den preventiva bysättningsåtgärden, som vore stadgad i 5 § af 1841 års Förordning om bysättning, skulle, om förslaget antoges, helt och hållet försvinna. I anledning häraf ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, såvidt jag kunnat erfaras, detta stadgande sällan numera tillämpas, samt att, enligt det Kongl. förslaget, visserligen sjelfva bysättningen för nämnda fall borttages ur lagen, men att derigenom ej borttages den rättighet, som i nämnda författning blifvit stadgad för en borgenär, att erhålla förbud för gäldenären att resa från orten, samt återhemta honom, om han ändock reser. Det förefaller mig, som om man under tiden skulle kunna hos gäldenären verkställa utmätning och sedermera förfara, på sätt den nädiga Propositionen ger vid handen. Konkurslagen medger ock, att den, som rymmer för skuld, må sättas i konkurs. Det har jemväl blifvit erinradt, att konkurslagen är ett undantagsstadgande, och att det derföre vore önskligt att i lagen infördes bestämmelser äfven om gäldenärer, som icke voro i konkurs. Hela vår lagstiftning, särskildt som konkurslagen nu är uppställd, går ut på att så mycket som möjligt förmå en gäldenär, som ej förmår göra rätt för sig, att afträda sina tillgångar eller göra konkurs. Som jag nyss nämnde, är det en ovilkorlig anledning att försätta honom i konkurs, derest han rymmer för gäld, och då lagen anvisar denna utväg, tror jag det ej vara nödvändigt att införa ett parallelt stadgande äfven för den gäldenär, som ej är försatt i konkurstillstånd.

Det hinder, som efter min öfvertygelse uppställer sig emot att, såsom den siste talaren önskat, helt och hållet borttaga bysättningstvänget, är det, att vår lag för närvarande, om bysättning borttages, ej stadgar ens någon skyldighet för gäldenären att vid utmätning uppgifva sina tillgångar, ej ens skyldighet att dervid närvara och än mindre någon påföljd för origtiga uppgifter. De flesta skulle sannolikt anse, att en sådan påföljd vore behöflig om, t. ex. en gäldenär vid hos honom skeende ut-

mätning öppet förklarade, att han ej brydde sig om att betala sin skuld. Om han icke vore köpman eller ej hade mera än en borgenär, kunde han icke heller, enligt konkurslagen, efter utmätningen bringas i konkurs. Då så är förhållandet, låter det sig svårigen göra att nu fullkomligt borttaga bysättning ur lagen, utan att sätta någonting annat i stället. I detta fall har man tre utvägar: den ena att införa en ansvars-påföljd i strafflagen, den andra att ännu mera öppna konkurslagens port och den tredje att införa bestämmelser härom i utsökningslagen. Hvad först angår frågan om att i strafflagen införa nya stadganden, så uppresa sig dervid svårigheter med afseende på den kollision, som härvid lätteligen kan uppkomma med ansvarsbestämmelserna för bedräglig, oredlig och vårdslös gäldenär i konkurs, i händelse en gäldenär, som förut ådragit sig ansvar, för det han vid utmätning undandolt eller vägrat uppgifva sina tillgångar, derefter blifver bragt i konkurs. I fråga åter om det sätt, hvarpå en ledamot i Högsta Domstolen föreslagit att frågan borde lösas, att gäldenären ovilkorligen skulle kunna försättas i konkurstillstånd, derest han vid utmätning saknar tillgångar, kan jag icke neka, att detta förefaller mig olämpligt af den anledning, att konkursernas antal derigenom skulle komma att betydligt ökas, synnerligast med sådana gäldenärer, hvilka ej hade någon synlig förmögenhet eller hvilkas tillgångar ej räckte till att betala ens konkurskostnaderna. Vi hafva dessutom jemförelsevis med andra länder redan alltför många konkurser i förhållande till vår folkmängd, för att detta medel skulle anses rådligt att tillgripa. Den enda utväg, som då synes återstå, är att i utsökningslagen införa ett tvångsmedel, hvarigenom man kunde förmå en tredskande gäldenär att vid utmätning uppgifva sina tillgångar, och detta har man i det Kongl. förslaget gjort, derigenom att man infört ett stadgande derom, att den ed, som i konkurslagen föreskrifvits för en gäldenär som råkat i konkurs, borde fullgöras äfven af en annan gäldenär, som icke uppgifvit tillgångar, motsvarande hans skuld, vid påföljd af bysättning eller, om man så vill, vite af 6 veckors bysättningsfängelse. En längre tid har ej ansetts behöflig, emedan den är tillräcklig dels att förmå en liknöjd gäldenär att ej vidare undandraga sig bouppteckningen och edgången, och dels att försätta en gäldenär, som efter tre veckors bysättning ännu tredskas, i konkurs, hvarest ännu strängare åtgärder enligt konkurslagen kunna vidtagas att förmå gäldenären att bouppteckningseden fullgöra. En sådan ed, utan sammanhang med konkurs, utgör en vinst för borgenären, som derigenom undviker dels att dela tillgångarna med nya möjligen uppträdande borgenärer och dels att använda dem till de kostnader som alltid uppkomma af en konkurs, och synes mig äfven vara en vinst för gäldenären, hvilken derigenom kan undgå att försättas i konkurstillstånd med de menliga följder, som häraf uppstå för hans medborgerliga existens. Jag kan ej fatta den härvid anförda betänklighet, att genom detta stadgande skulle införas en ny ed, då konkursgäldenär i alla fall får gå en sådan ed. För öfrigt har jag ingenting emot att dessa eder, af hvilka vi hafva så många i vår lag, både i afseende å konkurs, enskilda bouppteckningseder, värjemålsed i mindre brottmål med flera, borttagas och ersättas af andra lagstadganden, men att den nu föreslagna eden skulle vara en tillökning af dessa eder eller en betänkligare sådan vill jag ingalunda medgifva.

Att genom ifrågavarande förslag ett ofantligt stort steg till bysättningstvångets fullkomliga upphäfvande blifvit taget, tror jag ingen lärers kunna bestrida, ty derigenom upphäfves den bysättning, som nu före utmätning får ske för vexlar och löpande förbindelser eller invisningar, men dessutom ock för hvarje gäldenär, som vid utmätning saknar tillgång och icke vägrar att fullgöra ofvanberörda edgång. Sällan, om någonsin, har jag hört att en gäldenär i konkurs undandraget sig en sådan edgång, lika litet som en arfvinge i ett sterbhus att svära bouppteckningsed. Jag tror äfven att detsamma kommer att visa sig i detta fall, — då bysättningstvånget sålunda är i sjelfva verket slut. — men om detta sällsynta fall skulle inträffa, att någon vägrar att gå eden, kan det ej gerna vara af annan anledning, än att han vill undanhålla sina tillgångar, och han synes mig då ej förtjena någon miskundsamhet för sex veckors bysättning.

Jag anhåller sålunda om bifall till den Kongl. Propositionen och Utskottets Betänkande.

Herr Nordström: Då jag i denna fråga uppträdde och tillkännagifvit min mening, har det icke skett för att försvara bysättningstvånget, hvilket gerna för mig må falla, utan för att framställa de skäl, på grund af hvilka jag för min del ej kan fullkomligt gå in på och gilla nu förevarande förslag.

Om jag ej missförstått den sednaste högt ärade talaren, uttalade han såsom sin åsigt, att hvilken gäldenär som helst, han må ega någon tillgång eller icke, skulle kunna försättas i konkurstillstånd. Måhända har en sådan uppfattning gjort sig gällande in praxi, men enligt teorien och konkursens sakbegrepp kan konkurs ej tänkas, der för borgenärerna intet finnes att konkurrera om, d. v. s. en gäldenär, som intet eger, kan ej heller afträda något till konkurs. Dermed öfverensstämma ock föreskrifterna i 126 § Konkurslagen, som förklarar, att, när helst under en konkurs boets tillgångar finnas icke förslå till de för boets utredning erforderliga kostnader, konkurssaken skall nedläggas, hvaraf åter blir en konsekvent följd att, om det redan innan konkursens början är uppenbart, att några tillgångar ej finnas, fråga om konkurs ej kan uppstå. Samma paragraf i konkurslagen stadgar äfven, att, då en konkurssak af brist på medel till kostnadernas betäckande måste nedläggas, de första utgifterna för konkursens instämning skola af allmänna medel bestridas. Blevde det nu lag, att hvilken gäldenär som helst, han må ega någon tillgång eller icke, skulle kunna tvingas till konkurs, kunde kostnaderna för det allmänna på nu nämnda grund blifva icke så obetydliga för äret, och frågan är då, om derpå något för det hela vore vunnit. Om en insolvent gäldenär utom konkurs likaväl som i konkurs blefve underkastad undersökning, till utrönande huru hans fattigdom tillkommit, och uti det ena så väl som det andra fallet dömd till ansvar, om vårdslöshet, oredlighet eller bedräglighet hos honom kunde bevisas, skulle ock deruti ett kraftigare medel till dolda tillgångars framkallande högst sannolikt ligga, än uti det stadgande i föreliggande lagförslag, som till högst sex veckors bysättning vill döma en gäldenär, som vid utmätning befinnes sakna hvarje slags synlig tillgång, ehuru han på goda skäl kan misstänkas hafva förfarit bedrägligt mot sina borgenärer.

Det är på grund af detta och hvad jag förut anfört, som jag fortfarande finner mig icke kunna biträda förslaget och önskar, antingen att detsamma för närvarande måtte förfalla och ett nytt sådant, ytterligare revideradt och skärskådadt, framläggas vid nästa riksdag, eller ock att ärendet måtte, i likhet med hvad i Andra Kammarne beslutats, återremitteras till Utskottet för att der undergå en fullständigare behandling.

Herr von Gegerfelt: Ifrågavarande förslag utgör blott ett öfvergångsstadgande, som vid snart förestående omarbetning af våra utsökningslagar låter sig rättas och förändras lätt, om sådant skulle behövas. Det skulle icke vara lämpligt att i detta fall afbida ett förslag till förändring af alla våra utsökningsstadgar, emedan frågan här är om en af människans viktigaste rättigheter, den personliga friheten. Vi böra således mindre se till, om förevarande förslag, sådant det nu är, motsvarar teoriens stränga fordringar och är i full konsekvens med öfriga föreskrifter i vår lag, än att det är praktiskt användbart, att det under den korta tid det kan komma att gälla såsom lag, icke medför några menliga följder. Härvid möter den anmärkningen, att, om bysättnings tvånget borttages vid vexelskulder, vådliga följder skulle uppstå för krediten. I anledning häraf tager jag mig friheten åberopa det allmänt kända förhållande, att den bysättningsrättighet, som hittills varit i lag stadgad för vexelskulder, ytterst sällan och i fråga om större affärer knappt någonsin under sednare tiden varit begagnad. Dessutom äro i afseende på våra vaxlar och löpande förbindelser utsökningslagarne strängare än i andra fall. Genom konkurslagen har lättheten att försätta en vaxelgäldenär eller annan i konkurs ökats. Köpmän, hvilka äro de som i sina affärer hufvudsakligen använda vaxlar, kunna, när de öfver en vecka inställt sina betalningar, genast bringas i konkurs, och om vi andra, småfolk inom affärsverlden, ej på förfallotiden betala de vaxlar, som dragits på eller af oss, så lider allmänna krediten ej så synnerligt deraf. Beträffande den ed, som i förslaget förekommer, har det redan blifvit anmärkt, att det ej är någon ny ed. Meningen dermed är blott att på genaste vägen komma till det mål, som nu endast genom konkurs kan vinnas. Om lagen ej skall anses och vara vanmäktig, måste påföljder för underlåtenhet af dess stadganden deruti införas. Detta med konkurslagen öfverensstämmande stadgande om edgång är ock i full konsekvens med hvad vår nu gällande lag stadgar i 5 Kap. 11 § Utsökningsbalken, der det heter: »Är annat, som fullgöras bör, må Konungen Befallningshafvande, genom vite, eller häkte, hålla den dertill, som tredskas, allt som saken är till.» Den bysättning, som i det Kongl. förslaget bestämmes för den, som vägrar att gå ed på rättigheten om uppgiften af tillgång, är ej annat än ett sådant vite. Det har blifvit yttradt af den siste talaren, att de, som hafva Kronans medel om händer och deraf förnillade något, skulle blifva starkt frestade att gå eden, för att undvika nu stadgade påföljd. Jag erkänner, att jag ej kan fatta detta. Derest Kronans embetsmän tillgripa något af de Statens medel, de hafva om hand, blifva de, enligt strafflagen, därför straffade vida hårdare än med bysättning.

Hvad angår frågan om återremiss, på det att Utskottet måtte utreda och sammanjemka de olika meningar, som i denna fråga yppat

sig inom Kamrarne, vill jag motsätta mig detta yrkande, emedan det är omöjligt att, bättre än det Kongl. förslaget gjort, finna en medelväg mellan dessa stridiga åsigt, dervid den ena anser att man gått för långt, den andra att man ej gått nog långt. På dessa skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Grefve Sparre, Eric: Bysättningstvänet grundar sig på principer, som den nyare tiden ej godkänt och därför icke heller velat bibehålla. Det har uppkommit derigenom, att människan i äldre tider ansågs skyldig att med sin person ansvara för den gäld, hon icke kunde betala. Numera har den fordran gjort sig allt mera gällande att lemna gäldenärens person i fred, om han ej har egendom. Rikets Ständer beslöt för sin del för åtta år sedan en lag i närmaste öfverensstämmelse med nu föreliggande förslag, men Kongl. Maj:t fann då, i anseende till våra vexelförhållanden med utlandet, betänkligheter vid att antaga den. Då Kongl. Maj:t emellertid nu, sedan flera stora stater derutinnan gått förut och visat vägen, framlagt ett förslag i enahanda syftning som det af Rikets Ständer då framlagda, lärer väl Riksdagen icke vilja begä den inkonsequensen att afslå eller afböja detsamma. Detta är för mig en ganska vigtig orsak att yrka på bifall dertill. De anmärkingar, som blifvit framställda emot, synas ej i öfrigt vara af beskaffenhet att försvaga vigten af de skäl, som anförts för bifall till den föreslagna förändringen. Man har sagt, att om ej tillgång finnes, bör icke heller kunna uppstå konkurs, och att i följd deraf bysättning bör kvarstå såsom ett medel att framtvunga tillgångar. Ja, detta är just ett skäl att antaga förslaget. Bysättningen kvarstår likväl då alldeles icke såsom ett medel att tvinga en insolvent gäldenär till betalning, utan såsom ett straff för det han tredskas att ej vilja uppgifva sina tillgångar och besvärja uppgiften derom. Under det att vi strängt hålla på den principen att personen ej bör kunna angripas för gäld, så böra vi likväl, när verkställande magten har att hos gäldenärer göra utmätningar, tillse att den må hafva någon utväg att få fram deras tillgångar. Gäldenärerne böra ej hafva tillstånd att vid utmätningar säga till exekutorn: Sök! utan att det ringaste bekymra sig om att framtaga de saker, som det eljest kan blifva svårt, om ens möjligt att finna. Enda sättet att förekomma detta, är att tvinga till riktiga uppgifter med häkte, icke — jag upprepar det — för att aftvinga betalning, utan såsom ett straff för otillbörlig tredska. Detta afser äfven konkurslagen, men då detta gäller i afseende på en cessionant, hvarföre icke då äfven i afseende på alla andra gäldenärer, äfven icke-cessionanter, då utmätning hos dem förrättas. Jag kan ej inse de invändningar, som i detta fall blifvit anförda. Då redan å ömse sidor så utförliga skäl blifvit framdragna, vill jag icke längre trötta Herrarne, utan inskränker mig nu endast till att yrka på bifall till Utskottets Betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande Utlåtande och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och,

då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 22 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande, N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om antagande af en författning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad.

Grefve Sparre, Eric: Då jag i de flesta fall varit nog lycklig att kunna instämma med flertalet af de Propositioner, som vid denna riksdag blifvit af Kongl. Maj:t aflättna, är det min pligt att uppgifva de betänkligheter, jag för min del hyser emot bifall till den uti ifrågavarande Betänkande behandlade. Jag gör detta, ehuru jag på förhand inser, att pluraliteten af Kammarens ledamöter kommer att godkänna Kongl. Maj:ts förslag. Sannt är, att Representationen hos Kongl. Maj:t begärt en förändring uti ifrågavarande lagstadgande i den syftning, som den Kongl. Propositionen innehåller. Sannt är ock, att allmogon på landet alltid haft rätt att till bouppteckningsmän välja hvem de vilja. Men det är ock sannt, att andra länder uti detta hänseende ansett sig böra gå på ett helt annat sätt till väga. Man har der ansett det vara af den vikt, att, när en person aflider och lemnar efter sig egendom, egendomen rätt upptecknas och värderas, att man utsett särskilda myndigheter för att sådana förrättningar verkställa. Så är i våra grannländer, Danmark och Norge, uppteckning och värdering utaf alliden persons qvariätenskap en judiciel förrättning, som tillkommer den s. k. "Skifträtten." Enahanda omvårdnad hafva Frankrike och Tyskland och de flesta öfriga länder i den civiliserade världen egnat ifrågavarande rättsvänare. Man invänder väl, att, då frihet lemnats åt landsbygdens inneväpnare att sjelfve välja bouppteckningsmän, utan att, såvidt man vet, några olägenheter deraf försports, det icke gifves något giltigt skäl, hvarföre icke städernas inneväpnare skulle kunna erhålla samma frihet. Jag svarar, att förhållandena på landet och i städerna äro icke alldeles enahanda. Genom den patriarkaliska ställning, härads-höfdingarne intaga gent emot inneväpnarne i deras domsagor, äro de satte i tillfälle att öfva inflytande i afseende på bouppteckningars rigtiga upprättande. De erhålla dessutom från vederbörande kyrkoherdar uppgift på alla i församlingarne sedan sista tinget aflidne personer; och äligger det härads-höfdingen derefter att tillse, det bouppteckningar efter vederbörande till Häradsrätten inkomma. Skulle de ingifna bouppteckningarne vara i ett eller annat hänseende origtiga, så förständigär han bouppteckningsmannen att rätta dem, och om denne dertill saknar skicklighet, uppdrager härads-höfdingen detta åt någon i nämnden. Men förhållandena i städerna äro icke sådana. Man klagar allmänt att, till följd deraf att vi icke hafva något ordnad advokatstånd, utförandet af rättegångar ofta öfverlemnas åt ganska tvetydiga personer. Jag befarar högeligen att, om man borttager från magistraten rättigheten att i städerna upprätta bouppteckningar och förrätta arfskiften, sådana förrättningar skola komma i händerna på en del högst olämpliga personer. Det är enligt mitt för-

menande en pligt för lagstiftaren att söka tillse, att bouppteckningar äro i laga ordning upprättade. Jag är ock öfvertygad, att, om man nu lemnar åt städernas innevånare frihet att till bouppteckningsmän välja hvilka de vilja, detta snart skall hafva till följd, att man måste antaga bestämda bouppteckningsmän öfver hela landet, såväl för landsbygden som städerna. Detta hade ock Lagkomitéén föreslagit; och jag anser detta icke vara att beklaga. ehuru jag tror, att, om man låtit magistraterna bibehålla rättigheten att förrätta bouppteckningar efter städernas innevånare, man skulle ännu en tid bortåt kunnat undvara en sådan institution som den af Lagkomitéén föreslagna. För öfrigt är jag öfvertygad, att man skulle lätt nog kunnat tillfredsställa de klagomål, som föranledt begäran att innevånarne i städerna måtte sjelfva utse bouppteckningsmän, derigenom att man nedsatt afgiften för bouppteckningarnes upprättande. Det torde hufvudsakligen vara, emedan man ansett denna afgift för hög, som man klagat.

På grund af hvad jag nu anfört, finner jag mig förhindrad att bifalla Utskottets ifrågavarande hemställan.

Hans Excellens Herr Friherre De Geer: Jag vill visserligen icke förneka, att det både i grundsats och tillämpning kunde vara riktigare och önskligare att slå in på den af Lagkomitéén anvisade väg eller att bouppteckningsmän borde af domstolarne utses. Det förefaller mig likväl, som om i vårt land, der hvem som helst har rätt att föra rättegångar och der äfven mera invecklade afhandlingar t. ex. angående fast egendom få upprättas af hvem som helst, förrättande af bouppteckningar, hvilket i sig sjelft är en temligen enkel sak, icke borde vara undantaget från en sådan fri uppgörelse. Onekligen har det fria aftalet, jemte sina olägenheter, äfven stora fördelar; och dessa äro tydliga i sådant fall som detta, der, så snart bestämda personer skola förrätta bouppteckningar, jemväl bestämd betalning måste lemnas dem för deras besvär. Att uppgöra en billig och lämplig taxa i berörda hänseende är ganska svårt. Bouppteckningsarfvodet beräknas nu icke efter behållningen utan efter summa inventarii, och denna grund torde icke vara oriktig, enär det utan tvifvel ofta är besvärligare att uppteckna ett skuldsatt och trassligt än ett behållet bo: men för sterbhuset kan detta arfvode ofta vara besvärligt till och med ruinerande. Emellertid finner jag för min del svårt att uppgifva en bättre grund, hvarefter arfvodet bör beräknas, än den nu i lag bestämda. För öfrigt föreställer jag mig, att endera grundsatsen bör följas, så att antingen de för landet nu gällande stadganden uti ifrågavarande hänseenden utsträckas till städerna eller ock att bestämmelserna för dessa göras gällande jemväl för landet. Ursprungligen hafva för städerna gällt samma stadganden som för landet, och enligt en uppgift af Herr Olivecrona under debatten på Riddarhuset, då den underdåniga skrifvelsen af den 18 Februari 1863 beslöts, var det först Stockholms stads magistrat, som fick rättighet att förrätta bouppteckningar efter derstädes aflidne personer, hvarefter denna rättighet småningom öfvergått till andra städers magistrater. Då Lagkomitéén framställde sitt förslag att bouppteckningsmän på landet borde af domstolen utses, vann detta föga bifall och afstyrktes af Högsta Domstolen, då den hördes derom. Lagberedningen gick ock ifrån Lagkomitééns

förslag och ifrågasatte, att de för landet nu gällande stadganden skulle utsträckas till städerna; och jag har icke heller hört, att någon sedermera yrkat på någon inskränkning i den landsbygdens innevänare medgifna rättighet att sjelfve välja bouppteckningsmän, men väl att en sådan rättighet borde lemnas jemväl städernas innevänare. Då frågan vid 1862—1863 årens riksdag förevar i Borgare-Ståndet, yrkade alla talarne der på bifall och den gick igenom utan votering. I anledning af den Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, som föranledt Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition, hafva samtliga städerna blifvit hörda och, ehuru många bestridt att underkasta sig några utgifter för att ersätta magistraterna den minskning i löneinkomster, som för dem skulle uppstå, derest rättigheten att hålla bouppteckningar efter städernas innevänare dem fräntoges, har, med undantag af tre städer: Göteborg, Norrköping och Christianstad, ingen af de öfriga bestridt önskvärdheten af den ifrågasatta förändringen. Man har anmärkt, att genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag icke innevänarne i alla städer skulle ovilkorligen erhålla frihet att sjelfve välja bouppteckningsmän, men det synes mig, som om man icke behöfde fästa synnerligen stort afseende vid denna anmärkning, då saken egentligen är en beskattnings- eller en slags privilegiumfråga, och det således väl bör kunna öfverlemnas åt stadskommunerna sjelfva att bestämma, huruvida de önska, att detta aflöningsätt skall bibehållas åt deras magistrater eller icke. Staten har icke något intresse vid att detta magistratsprivilegium borttages utan snarare tvärtom, när bouppteckningarne sannolikt förrättas nu med mera omsorg än fallet skulle blifva, derest städerna sjelfva få utse bouppteckningsmän. Att emellertid vådan att meddela städernas innevänare samma rättighet som landsbygdens innevänare redan hafva, skulle vara större än den är på landet, kan jag icke inse. Jag tror icke, att häradshöfdingarnes patriarkaliska inflytande kan vara så stort eller så omfattande, att det sträcker sig jemväl till att skaffa bouppteckningsmän till mängden af de fattigare sterbhusen; och de mer förmögna boen, så väl på landet som i städerna, lära icke underlåta att se sig om efter personer, kompetenta att uppteckna dem. I städerna finnes dessutom större tillgång på dugliga sådane personer. För min del får jag derföre yrka bifall till Lag-Utskottets ifrågavarande Betänkande.

Herr Hasselrot: Under de tio år, jag var borgmästare, erfor jag, att det icke fanns någon mera odiös afgift både för dem, som skola gifva den, att erlægga, och för dem, som skola erhålla den, att mottaga, än bouppteckningsprocenten. Ett fattigt bo får ofta härigenom utbetala sista skärfven i boet och det rika boet anser ofta procenten för hög. Det har ock alltid förefallit mig såsom en orimlighet att, då en del personer uti städerna icke äro underkastade skyldigheten att låta magistraterna förrätta bouppteckningarne, deremot andra måste låta magistraterna verkställa dessa förrättningar. Det kan väl icke anses annat än såsom en fördel att få konformitet uti berörda hänseende. Då nu Rikets Ständer på, såsom det mig synes, goda grunder hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t måtte framställa nådig Proposition om den förändring i allmän lag, som vore nödig för att erhålla en sådan konformitet, och Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit Proposition

i berörda syftning, samt genom antagande af en sådan Proposition det skulle ankomma på städerna sjelfva att uppnå det med förslaget åsyftade ändamål. kan jag icke annat än tillstyrka, det Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition måtte godkännas.

Man har sagt, att domarne på landet skulle ega stort inflytande i afseende på bouppteckningarnes upprättande; men det inskränker sig dertill, att de, med ledning af de uppgifter på aflidna personer, som de från kyrkoherdarne i församlingarne erhålla, kunna tillse, att bouppteckningar efter aflidna personer till Rätten inkomma, och att en del formaliteter vid deras upprättande blifvit iakttagna, men det ligger utom domarnes skön att ombestyrja, det boet blifvit riktigt och fullständigt uppgifvet. Det är visserligen sannt, att nämndemännen ofta upprätta bouppteckningar, men det lär väl ej kunna förnekas, att många af dem upprättade bouppteckningar icke äro i den bästa form. För öfrigt kan det väl icke heller bestridas, att det är lättare att i städerna få lämpliga bouppteckningsmän än på landet, der bristen i dylikt fall är ganska stor. Jag tror derföre, att domarne verkligen icke hafva så helosamt inflytande på bouppteckningarnes rigtiga upprättande, som man velat påstå.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har icke begärt ordet i afsigt att uppträda såsom försvarare för magistraternas rättighet att förrätta bouppteckningar efter städernas inneväpnare, utan jag skulle gerna biträdt ett lagförslag, hvarigenom en sådan rättighet dem fräntoges; men deremot kan jag icke godkänna, att, på sätt i Kongl. förslaget blifvit ifrågasatt, endast en vilkorlig rätt i ifrågakomma hänseende skulle lemnas städernas inneväpnare. Hittills har åtminstone i civillagsfrågor det ansetts ankomma på båda Statsmagterna att säga, att den eller den lagen borde gälla öfver hela riket; men enligt det Kongl. förslaget skulle stadgandet i 9 Kap. 1 § Årfdabalken, att Borgmästare och Råd skola nämna två eller flere redlige män att uppteckna och värdera egendom, som finnes i bo, lydande under stadsdomstol, upphöra att gälla efter Konungens förordnande; och det är icke ens i författningen bestämdt, att den magistraterna hittills medgifna rättighet att förrätta bouppteckningar ovilkorligen skulle upphöra att gälla i städer, hvarest afgifter för bouppteckningars och arfskiftens förrättande icke vidare toges i beräkning till bestridande af löner eller andra allmänna utgifter, utan i det Kongl. förslaget äro begagnade uttrycken »må upphöra», hvaraf således kan följa, att äfven i de städer, der dessa afgifter icke fortfarande beräknas såsom en magistraternas inkomst, magistraterna dock, derest Kongl. Maj:t så finner för godt, kunna bibehållas vid berörda rättighet. Det är således icke något ovilkorligt påbud, som af det Kongl. förslagets antagande skulle blifva en följd; men att göra tillgödonjutandet af en rättighet, som är af civillags natur, beroende af ett ekonomiskt stadgande i en eller annan stad, kan jag icke anse vara ett rätt och lämpligt sätt att stifta lag. Hittills har åtminstone den omständigheten, att en förändring i sporteltaxan för vederbörande embetsmän skulle blifva en följd af en ändring i civillagen, icke ansetts böra inverka på frågan, huruvida denna ändring borde vidtagas eller ej. Jag anhåller derföre, att Betänkandet må till Utskottet återremitteras för att man må få ett

lagförslag med ovilkorlig föreskrift att i alla städer inneväranne sjelfve må ega rättighet att utse bouppteckningsmän; och må det sedan ankomma på städerna, huru de må kunna aflöna sina tjenstemän.

Grefve Sparre: Här kan icke fästas något afseende derå, huruvida magistraterna tycka det vara behagligt eller obehagligt att förrätta bouppteckningar efter i städerna aflidna personer. Ätminstone inverkar detta icke på mig vid frågans bedömande. Anse magistraterna det vara motbjudande att emottaga det dem för bouppteckningarnes förrättande tillkommande arfvode, så må de afstå derifrån. För öfrigt måste väl hvarje embetsman fullgöra sina skyldigheter, oberoende deraf, huruvida de må vara behagliga eller icke. Jag har dessutom erkänt, att berörda arfvode synes mig vara nog högt och därför böra nedsättas. Man har icke kunnat bestrida, att domarne på landet utöfva en icke obetydlig kontroll i fråga derom att bouppteckningar blifva i laga form upprättade. Denna kontroll är tillika domarne anbefalld genom Kongl. Förordningen den 31 Mars 1793 och Kongl. Brevet den 11 Juli 1806. Eftersom i dessa urkunder talas blott om domarne på landet, fruktar jag, att om Utskottets ifrågavarande Betänkande godkändes, detta skulle kunna hafva till följd, att Rådstufvurätterna icke ansågo sig böra utöfva samma kontroll som domarne på landet, och förrättandet af uppteckningar efter i städerna aflidna personer således icke komme att blifva med tillbörlig ordning och omsorg handhafdt. Det är af detta skäl och då jag anser den åstundade likställigheten i rättigheter för landets och städernas inneväranne icke vara af sådan vigt, att för dess vinnande alla andra betänkligheter måste vika, som jag fortfarande yrkar afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Caspersson: Då fråga uppstår om afskaffande af en gammal lag och antagande af en ny, kommer det sig naturligtvis deraf att man trott sig finna brister i den gamla lagen. Jag måste således antaga, att man äfven i det lagstadgande, deri ändring nu blifvit ifrågasatt, ansett sig finna brister. Men jag har icke hört, att bouppteckningar efter i städerna aflidna personer ansetts vara sämre förrättade än efter dem på landet, utan snarare tvärtom. De klagomål, man i detta hänseende anfört, synas mig hufvudsakligen hafva utgått derpå, att arfvodet för uppteckningen af de större boen i städerna varit nog stort. Jag fruktar dock, att äfven genom införande af en ny ordning i berörda hänseende förhållandet icke skulle blifva bättre. I större sterbhus på landet nedprutar man väl stundom bouppteckningsprocenten till något lägre belopp än det, hvarmed den för bouppteckningar i städerna brukar utgå; men vanligen utgår procenten efter samma taxa, som är för städerna bestämd. Hvad åter de smärre boen angår, lär väl icke någon vilja åtaga sig bouppteckningsbesväret mot åtnjutande af en procent af summa inventarii. Jag tror derföre icke, att man förfar visligen, om man fäster sådant afseende på utgifterna i ett stort sterbhus i och för bouppteckningens förrättande, att man derigenom ökar utgifterna i ett litet. Den åsyftade likställigheten på landet och i städerna anser jag icke vara synnerligen vigtig, helst dessutom denna likställighet måhända äfven genom bifall till Utskottets förslag icke kommer att öfver-

allt genomföras. Jag tror, att man kunde gått en medelväg, i det man väl lemnat åt sterbhusen fritt att utse bouppteckningsmän, men tillika föreskrifvit, att de dock borde till detta uppdrag erhålla förordnande af domstolen, som derigenom kunde tillse, att endast duglige personer finge bouppteckningarne om hand. Man har sagt, att, då hvem som helst kan få uppträda såsom ombud, det icke skulle vara farligt att sterbhusen sjelfva finge välja sina bouppteckningsmän, men dessa förhållanden äro ej enahanda, ty, om jag väljer mig ett dåligt rättegångsombud, rör det mig ensam, men vid bouppteckningar är det fråga äfven om andra personers rätt. Jag tror derföre, att det är i allmänna rättens intresse att kontroll utöfvas i afseende på bouppteckningars upprättande, och jag anser det icke vara nyttigt att i städerna införa samma tillstånd, som nu är gällande på landet. På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag, att Betänkandet må till Utskottet återförvisas.

Herr Nordström: På det rättsområde, der denna fråga står, finnas i vår administration åtskilliga väsendtliga brister. Vi sakna nemligen i vårt land de institutioner, som skulle motsvara notariatsväsendet i andra länder och som der anses af så stor vikt för de mångahanda bestyr och förrättningar, som tillhöra hvad man kallar *jurisdictio voluntaria*. Funnes hos oss edsvurne notarier i samma betydelse, som i andra länder, skulle de olägenheter af flerahanda slag, hvilka i fråga om bouppteckningar flere talare under diskussionen framhållit, kunna undvikas. I brist på sådana har man nu fått till det mesta sköta sig sjelf, äfven beträffande så viktiga förrättningar, som bouppteckningar och arfskiften i sterbhus i verkligheten äro, och på hvilkas omsorgsfulla och samvetsgranna verkställande så många personers rätt och bästa, myndigas och omyndigas, närvarandes och frånvarandes, beror. Hos oss har landsbygdens innevånare af gammalt haft full frihet att välja boutredningsmän; i städerna åter har från äldre tider förhållandet varit annorlunda, och frågan är nu, att ställa städerna i detta hänseende i paritet med landsbygden. Ehvad det nu är en verklig fördel, som dem hjudes, eller icke, skulle likväl, enligt det föreliggande förslaget, icke samtliga städernas innevånare deraf på en gång blifva delaktige, utan endast i mån som de kunde med sina magistrater träffa öfverenskommelser om ersättningar för den bouppteckningsprocent, magistraterna hittills egt och ega att uppbära. Detta förfaller emellertid så, som skulle här två förhållanden göras beroende af hvarandra, hvilka, efter min uppfattning, i principen icke ega något med hvarandra gemensamt. Huruledes eller från hvilken källa stadskommunerna hemta de medel, med hvilka de aflöna medlemmarne af sin styrelse eller magistrat, är en fråga för sig; en annan är den, huruvida det är nyttigt, att den vård om boutredningarne i sterbhusen i städerna, som nu åligger borgmästare och råd, må upphöra, och samma frihet, som i detta afseende tillkommer landsbygden, äfven tilldelas städerna. Uti tendensen af den nuvarande lagstiftningen ligger det utan tvifvel, att äfven sterbhusen i städerna må få åtnjuta denna frihet; men är man ense derom, så blir det stadskommunernas ensak att uppgöra affären om den nu till magistraterna utgående bouppteckningsprocentens ersättande på

annat sätt, utan att den förstnämnda frågans ordnande deraf bör få hindras i sin gång.

Denna procent är ock mindre att betrakta som en del af magistratsmedlemmarnes lön, än såsom en sportel, och hela nuvarande regleringen af denna fråga är, om jag rätt minnes, ej äldre än från 1789. Såsom privilegii-fråga i den mening, 114 § Regeringsformen utvisar, kan den i alla fall icke betraktas, och vid sadant förhållande finnes, i min tanke, ej heller något hinder för lagstiftningsmagten att genom allmän lag omedelbart reglera frågan om boutredningars förrättande i sterbhus i städerna, oberoende af huruledes stadskommunerna må reglera frågan om ersättningen af bouppteckningsprocenten. För min del anser jag regleringen häraf vara af samma beskaffenhet, som den fattigprocent, hvilken likaledes ända till sednare tider utgick med $\frac{1}{8}$ procent af summa inventarii, men som nu är afskaffad och på annat sätt ordnad.

På grund af allt detta, och ehuru jag för min del icke anser den föreslagna nya lagen vara af några tvingande omständigheter påkallad, hemställer jag om lagförslagets återremitterande och omarbetning i den af mig nu antydda riktning.

Herr Säve: Jag kan för min del icke inse fördelen af den lagförändring, som här är af Utskottet tillstyrkt. Det kan väl synas, som det vore en fördel för städernas innevägnare att få frihet välja hvem de vilja till bouppteckningars förrättande; men att denna förändring icke kan ske utan kostnad, bör kunna förutses. Möjligen kan det för de större sterbhusen blifva något billigare, ehuru magistraternas önskan, att dessa icke skulle gå ifrån dem, har varit ganska naturlig, men för de mindre bemedlade har jag redan hört en talare yttra, att det kan blifva en förlust.

Man har icke tillräckligt fäst sin uppmärksamhet på, att, om denna sportel frantages magistraten, så måste någon ersättning lemnas: Kongl. Maj:t och Kronan hafva icke visat sig benägna att göra detta, utan lemnat åt kommunerna att bereda denna ersättning. Att 37 städer icke varit benägna derför, visar att det af dem icke anses som någon fördel. Det är sannt, att kanske afgifterna äro något dryga; men skall man i stället betala ersättning till magistraten, så blir troligen vinsten ingen. När nu dertill kommer att förrättningen af dessa bouppteckningar faller i mindre säkra händer, så tror jag, att de 44 kommuner, som ingått på förändringen, gå från ett bättre till ett sämre tillstånd.

För öfrigt vinnes ju icke genom denna förändring den likhet i bouppteckningars förrättande, som man åsyftar. Jag skulle derföre önska att saken blefve återremitterad, så att Utskottet måtte finna på en annan och bättre utväg att reglera frågan. Jag yrkar återremiss.

Herr von Gegerfelt: Hvad först angår den förste talarens yrkande om återremiss, så kan jag icke inse, hvartill en sådan nu skulle tjena, ty då Andra Kammaren bifallit Utskottets Utlåtande, skulle denna åtgärd från Första Kammarens sida blott hafva till följd en inbjudning från Utskottet till Kammaren att fatta beslut.

Det är obestriddigt, att den klagan, som förekommer och redan är gammal, öfver magistratens rätt att i städerna förrätta bouppteckningar,

afser icke sättet utan arfvodet för dessa förrättningar. Detta arvode borde snarare benämnas skatt, och utgör en stor del af magistratens inkomster, men är orättvist och olämpligt både till grund och fördelning. Det är orättvist till grunden därför, att bouppteckningsprocenten beräknas efter summa inventarii utan afdrag för skulderna; det är orättvist till fördelningen därför, att åtskillige, som ofta äro de mest förmögne, isynnerhet adelsmän och prester, äro derifrån befriade. Man kan säga, att denna frihet kan för dem genom lagstiftning upphöra; men det är en privilegiiifråga och, äfven om man skulle kunna vänta den rättskänsla hos de privilegierade, att de ville gå in på att deltaga i skatten, så kan man dock icke begära, att de skulle alldeles afstå från sin med rikets fleste öfrige innevånare gemensamma frihet att sjelfve utse boupptecknings- och arfskiltesmän. Man har talat om den stora vikt, som ligger derpå, att Staten tager hand om omyndiges egendom.

Denna skyldighet komme fortfarande att åligga domaren såväl i städer som på landet. så att från denna synpunkt kan förslaget icke medföra någon våda.

I reservationen påpekas, huru viktigt det är för storbhusdelegare och borgenärer, att bouppteckningarne omsorgsfullt förrättas och att lagstiftarens vårdnad bör därför ligga derå, att så i allmänhet sker. I vår tid, då man vill lemna så mycket åt den enskildes frihet, kan jag icke finna, hvarför Staten mer i detta än i andra fall skulle uppträda som förmyndare. Dessutom föreskrifver Kongl. Brevet af den 27 Maj 1801, att häradshöldingarne skola noga tillse, att okunnige och oskicklige personer icke finge med bouppteckningar sig befatta; och jag hysar intet tvifvel, att, om förslaget blifvit lag, rådstufvurätten med anledning af detta stadgande och föreskriften i 9 kap. 2 § Arfdebalken med flera författningar skall fortfarande känna sig förpliktad att noga vaka öfver dessa förrättningar.

Den viktigaste anmärkningen mot förslaget är den mot det vilkorliga införandet af förändringen, som är föreslagen. Det är långt ifrån mig att bestrida Kongl. Maj:ts och Representationens rätt att förordna, att dessa förrättningar skola öfverallt göras på samma sätt; men då man vill införa en förändring, bör man tillse, att den blir gagnelig; och detta hade icke blifvit förhållandet, om ett allmänt, för alla städer gällande påbud utfärdades. Många städer anse nemligen som en fördel att få förblifva vid det gamla; andra åter underkasta sig gerna en uppoffring för att blifva delaktig af den föreslagna förändringen. Det allmänna lider icke af, att dessa förrättningar i olika städer verkställas efter olika grunder, och för konsekvensens skull bör deras valfrihet i detta hänseende icke uppoffras.

Jag får på dessa grunder anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är icke ur nyttans, utan ur grundsatsens synpunkt, som jag bestridt förslaget. Det kan efter min äsigt icke vara rätt att inslä på en sådan väg, som den att påbjuda, att tillämpandet af en lag icke är beroende af en viss tid, utan af vissa åtaganden å städernas sida.

En sådan utsträckning af kommunalärendena anser jag icke vara

önskvärd; och då jag hört, att en återremiss icke tjenar till någonting, får jag förena mig med dem, som yrkat afslag.

Hans Excellens Friherre de Geer: Den siste värde talaren har yttrat, att han fann det vara en vådlig väg att ingå på, att öfverlemnna åt kommunerna att ändra civillagen och bestämma, huruvida de ville följa den eller icke.

Jag ber att härvid få fästa uppmärksamheten på, att detta icke enligt förslaget är uteslutande öfverlemnadt till kommunerna, utan att det är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Att i åtskilliga andra fall samma förfarande eger rum, att Kongl. Maj:t kan stadga undantag från allmän lag, isynnerhet i sådana delar, som äro af ekonomisk eller privilegii-natur, derpå finnas många exempel. Jag har anfört några sådana till det Statsrådsprotokoll, som är bilagdt den Kongl. Propositionen i ämnet, och kan uppräknna ännu flera: t. ex. 1 och 2 §§ af 1 kap. Strafflagen, som gifver Kongl. Maj:t rätt att bestämma om en person skall åtalas eller icke för utom riket begånget brott; § 26 i 10 kap. af Rättegångs-balken, som tillerkänner Kongl. Maj:t rättigheten att bestämma forum för mål, som röra allmänna hushållningen och embetsmäns tjänstefel. Äfven har Kongl. Maj:t rätt att utsträcka Strafflagens ansvarsbestämmelser för skada å Statens kommunikationsanstalter jemväl till enskilda jernvägar och kanaler. o. s. v. Icke heller kan jag finna, att man i detta fall ej må taga det nyttiga i betraktande, och man lärer icke kunna neka, att det kunde lända vissa städer till skada att genast ovilkorligt nödgas antaga denna förändring, ehuru jag visst ingalunda bestrider Kongl. Maj:ts och Representationens rätt att utfärda ett sådant stadgande.

Någon större brist på enhet och system i lagstiftningen skulle ej heller genom antagande af denna förändring uppkomma än som redan finnes, ty i nuvarande stadgande förutsätts redan undantag — 9 kap. 1 § Ärfda-balken säger härom: »lyder boet under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskildt stadgad är, borgmästare och råd nämna två eller flere redlige män, som egendomen uppteckna och värdera». För adelsmäns och presters sterbhus gäller redan i alla städer detta undantag.

Jag får fortfarande anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Herr Faxe: Jag har begärt ordet för att förklara, att här icke är fråga om magistratens skyldighet att förrätta bouppteckningar i städerna, utan om den skyldighet, som genom denna förordning ålägges den fattiga befolkningen, att underkasta sig en dryg afgift, och hvaröfver stor klagan förspörjes.

Jag får därför på det varmaste tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition och Lag-Utskottets Utlåtande.

Grefve Mörner: Jag har icke begärt ordet för att bestrida den siste talarens uppgift, att den önskan är allmän, att magistratens rättighet att hålla bouppteckning i städerna måtte upphöra, utan för att fästa uppmärksamheten på det principvidriga i att göra ett civilt lagstadgande
beroende

beroende af ett ekonomiskt arrangement i en eller annan stad, eller att denna förändring icke får i hela sin utsträckning tillämpas, förrän städerna funnit för godt att göra förändring i magistratens aflöning. Det är således hos städerna man lagt magten att möjliggöra denna förändring, och detta finner jag vara orimligt. Jag kan icke frångå denna sats, och jag tror, att den, som gifvit akt på hvad nästföregående talare yttrat, måste medgifva, att det icke har gemenskap med denna fråga. Att Kongl. Maj:t, som har den ekonomiska lagstiftningen i sin hand, äfven skall hafva rätt att besluta i detta fall, finner jag vara en fullkomlig konsekvens, och jag tror icke, att de exempel, som blifvit anförda, kunna på denna fråga vinna den tillämpning, att man här vid lag skulle göra ett undantag från denna allmänna regel — så mycket mindre som detta undantag skulle försaka mycken oreda. Om detta städernas godtycke vore inskränkt till de nuvarande magistratspersonernas lifstid, kunde det något gå an; men om nu föreslagna författning påbjudes, så kan oordningen fortfara ända in i den aflägsnaste framtid, ja vida längre än den tid, under hvilken den enstaka ryttaren vid Westgöta då afsutna kavalleri till häst infann sig vid mönstringarne. Jag anhåller om afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden ä dels bifall till Lag-Utskottets förevarande Utlåtande, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå gjord framställning, till kontraproposition vid voteringen antagit afslag å Utlåtandet, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets Utlåtande N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en författning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren detta Utlåtande.

Voteringen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 12.

den 22 och 26 sistlidne Februari på bordet lagda Utlåtande N:o 7, i anledning af väckta motioner om upphälvande af Kongl. Brefvet den 22 Mars 1803 och sista momentet i 37 § af 17 kapitlet Rättegångsbalken.

Utskottets hemställan å sidan 3.

Herr von Gegerfelt: Mot Utskottets Betänkande i denna punkt har jag anført en reservation, som jag nu får återopå. Jag har deri uttalat den mening, att, när en för brott tilltalad person, som icke anses vara till detsamma fullt förvunnen, med anledning af Kongl. Brefvet den 22 Mars 1803 på längre eller kortare tid till bekännelse hålles i fängelse och när han derjemte till effektens förstärkande, som i Kongl. Brefvet den 16 Februari 1826 föreskrifves, lemnas alldeles sysslolös, ett af de svåraste psykiska lidanden som kan utinnas, en andlig utsvaltningsprocess, så undergår han, hvad som i allmänna språkbruket kallas tortyr, och vår lag benämmer pinande till bekännelse.

Det är afskaffandet af en sådan åtgärd motionen afser, men Utskottet icke anser sig kunna tillstyrka. Denna fråga har icke utgjort föremål för den uppmärksamhet, som den i principiellt om än icke i praktiskt hänseende synnerligen väl förtjenar. Vid 1834—1835 års riksdag var den föremål för behandling; men Lag-Utskottet afstyrkte derom väckta motioner på skäl, som icke tåla vid någon närmare granskning. På sednare tider har en af ledamöterna i Konungens Högsta Domstol i Juridisk Tidskrift fästat uppmärksamheten härpå i en serie af artiklar, och det är kanske dessa vi hafva att tacka för, att frågan änyo kommit fram.

Rättmätigheten af en sådan åtgärd kan ur teoretisk synpunkt på intet sätt försvaras. Frågan om tortyr eller pinande till bekännelse kan icke mera utgöra föremål för olika åsikter; redan längesedan har rättsvetenskapen deröfver oåterkalleligen uttalat sin dom, och äfven allmänna rättsmedvetandet har häruti instämt, om än detta ej alltid gjort sig reda för att den nu ifrågakämda åtgärden måste hänföras till tortyr. Föreskrifterna i berörda Kongl. Bref stå i uppenbar strid mot andan i vår lag, som icke allenast förbjuder domare och Konungens Befallningshafvande att någon till bekännelse pina och plåga, och stadgar strängt straff för öfverträdande af detta förbud, utan äfven fränkänner en bekännelse all verkan, då den tilltalade dertill »pint» eller »skrämd» är. Ett enda undantag från denna anda finnes i stadgandet i 17 Kap. 37 § Rättegångsbalken, hvars afskaffande Utskottet i sednare punkten af sitt Betänkande tillstyrkt.

Att vederbörande vid utfärdande af 1803 års Bref haft hvad man kallar ondt samvete, synes af ett eget förhållande. Deri stadgas nemligen, att, om Hofrätten finner skäl att insätta en person på bekännelse, så skall den hänskjuta målet till Kongl. Maj:t; och om Kongl. Maj:t derom förordnar, förbjudes Hofrätten att utsätta, »att det af Oss skett är». Det ansågs således nödigt, att icke Kongl. Maj:t utan Hofrätten skulle inför opinionen stå i ansvar för ett beslut, som af Kongl. Maj:t meddelats. Må vara att man icke kan befara, att högsta domaremagten missbrukar sin härigenom erhållna myndighet; det måste medgifvas att

densamma, i synnerhet under sednare åren, med yttersta varsamhet begagnas, och jag vågar hoppas att ingen oskyldig hädanefter varder deraf lidande; men hvarje gång en bekännelsefånge insattes, missbrukar samhället sin magt genom våld på en viktig och ostridig rättsgrundsats; och när han åter måste utsläppas, erkänner samhället dymedelst sig hafva låtit honom lida straff för ett brott, till hvilket han varit, om ej bevisligen oskyldig. åtminstone icke bevisligen skyldig — ett moraliskt nederlag så mycket svårare som den förebragta bevisningens verkan i väsendtlig mån genom det misslyckade försöket försvagas — då deremot, om det lyckas, bevisningen sannerligen icke vinner någon styrka i moraliskt hänseende; i juridiskt hänseende kan den vinna endast genom tillfällig suspension af den i öfrigt allmänt gällande lag: att en bekännelse för att hafva någon verkan måste vara frivillig.

Rigtigheten af dessa åsikter lär väl svårligen kunna förnekas, och Utskottet har icke heller bestridt dem, utan byggt sitt afstyrkande af motionen på den »praktiska nödvändighet», som skulle förefinnas till följd af bristfälligheter i vår lags bevisningslära, enligt hvilken det skulle fordras till den anklagades fällande i grofva brottmål två vid brottets begående närvarande vittnen, hvilket fall, såsom Utskottet rätteligen omförmålt, ytterst sällan inträffar. Jag lemnar derhän, om lagstiftarens mening varit, att en så inskränkt bevisningsteori skulle tillämpas och icke något afseende få fästas å circumstantiel bevisning. Till stöd för en motsatt åsigt har jag att åberopa en ganska god auktoritet, nemligen lagkomitéen, som yttrar, att vår lag icke stadgar någon bestämd bevisningsteori, utan säger helt enkelt i 17 Kap. 37 § Rättegångs-balken. »varder någon i brottmål bunden till saken med klara skäl och fulla bevis, ändå att han ej kan förinås till bekännelse, der gälle ej hans nekande».

Huru härmed må vara, är dock visst, att genom den påtryckning, som lagkomitéens och lagberedningens åsikter i detta, likasom i många andra fall utöfvat, och hvilken alltid gör sig gällande, då lagstiftningen står stilla under det rättsbegreppen utveckla sig, har en friare bevisningsteori redan längesedan i praxis utbildat sig. Ett oemotsägligt bevis att så förhåller sig innefattar den omständigheten, att en mängd personer mot sitt nekande fällas för brott, hvilket icke skulle ske, om den circumstantiela bevisningen icke finge gälla. Om än man må anse ett sådant förfarande strida mot lagens bokstaf, om än man hyser den åsigt, att domaren bör efter dess bokstaf tillämpa lagen och åt lagstiftaren öfverlemna att förbättra densamma, en åsigt hvari jag för min del ingalunda kan instämma, så är det dock ett faktum, att en jus consuetudinarium i denna riktning utbildat sig, och det är endast denna omständighet, som bör tagas till grund för bedömande af den af Utskottet åberopade »praktiska nödvändighet.»

Jag kan medgifva, att det förr, då flera brott voro belagda med ovilkorligt dödsstraff, förefanns något skäl att bibehålla nu ifrågavarande stadganden; men nu, då så icke är förhållandet, har detta skäl förlorat all betydelse. Jag kan icke fatta, huru en bevisning, som är tillräckligt bindande att insätta en person i fängelse på obestämd tid, som i många fall sträckt sig till hela hans lifstid, i flera till 10 eller 12 år, skulle vara otillräcklig för att döma samma person till ansvar för brottet, äfven om det vore till lifstidsfängelse, enär detta straff, som i de flesta fall

efter 10 års välförhållande af nåd efterskänkes, ej kan anses medföra större lidanden än det förra. 1803 års Bref innehåller äfven, att »den tilltalades ondska och vanart skola göra hans vistande på fri fot för allmänna säkerheten vådligt». Blott den omständigheten, att man här sammanfört så olika ändamål med insättande i fängelse som att förmås till bekännelse och att ej blifva för allmänna säkerheten vådlig, visar att stadgandet härom står på ohållbar grund. Det sednare ändamålet faller helt och hållet inom polismagtens område och hörer således icke till kriminalprocessen. Föreskrifterna om tillsynen å miss-tänkta och för allmänna säkerheten vådliga personer utgöra en afdelning för sig.

Af dessa skäl är jag skiljaktig från Utskottets beslut i denna del och hemställer, att Riksdagen, med ogillande af Utskottets Utlåtande, måtte för sin del besluta, att den genom Kongl. Brevet den 22 Mars 1803 bestämda rätt, att till bekännelse hålla i fängelse en för groft brott tilltalad, men ej dertill fullt förvunnen person, må anses upphäfd.

Herr Fröman: Jag vill icke bestrida, att Utskottet för det slut, hvartill det kommit, har anfört de bästa skäl, som finnas att tillgå; men Utskottet har likväl mest stanna dervid, att rättigheten att på bekännelse för längre eller kortare tid i fängelse insätta en person icke kan ur theoretisk synpunkt försvaras, och att densamma endast så som en praktisk nödvändighet till följd af bristfälligheter i bevisningstheorien borde qvarstå. Men skall man bibehålla denna rättighet såsom en praktisk nödvändighet, bör denna vara för sina ändamål tjenlig. Utskottet har uppgifvit två sådana ändamål: *det första* skulle vara att förmå fången till bekännelse. Huru detta mål vunnits under den tid, om hvilken man har närmare kännedom, torde derföre vara af intresse att erfara. För tiden före år 1832 kunna tillförlitliga statistiska uppgifter i detta afseende icke utan svårighet anskaffas; men efter nämnda år finnas sådana och jag har dem i min hand. Men innan jag går att lemna dessa uppgifter, torde det vara lämpligt omnämna, huru bekännelsefångarnes behandling under denna tid varit beskaffad. I detta hänseende känner man föga för tiden från år 1803 till år 1826. men i underdånig framställning, hvilken Justitiekanslern afgaf sistnämnda år, omförmäldes, att bemälda fångar förvarades tillsammans med andra fångar och att detta visat sig hafva skadliga följder, hvarföre Justitiekanslern hemställde, att bekännelsefångarne en hvar för sig måtte insättas i enskilda rum och der hållas utan sysselsättning; hvilken framställning bifölls i nädigt Bref samma år. Detta gällde till år 1846, då chefen för fångelser och arbetsinrättningar gjorde underdånig hemställan om en förändring i nyssberörda nådiga Bref, emedan det ansågs vara en för sträng tortyr att i årtal hålla fångar i enrum utan sysselsättning. Följden af denna hemställan blef en nådig föreskrift till Kongl. Fångvårdsstyrelsen, att rörande dessa fångars förhållande i fångelset ärligen ingifva underdåniga berättelser, och resultatet häraf synes hafva blifvit, att efter ett års förlopp eller så vid lag bekännelsefångens hållande i sysslolöshet upphört. Småningom har ock den öfvertygelse gjort sig gällande att det föga tjente till något att hålla dylika fångar längre än två år, ty om de icke bekände inom denna tid, vore ingen bekännelse att förvänta. Det har dock före-

kommit *ett* exempel, att en fånge bekänt på 10:de året efter det han insattes på bekännelse.

Efter denna framställning af bekännelsefångarnes behandling, må jag nu meddela de förut omnämnda statistiska uppgifterna.

Från år 1832 till Februari månad år 1865 hafva 82 fångar varit insatte på bekännelse, af hvilka hafva 43 bekänt, 11 blifvit utsläppte, utan att hafva aflagt bekännelse, 21 aflidit och 7 voro qvarsittande. För åren 1832—42 hafva 6 af 24 bekänt, för åren 1842—52 17 af 26 och för åren 1852—64 20 af 32. De *utsläppte* hafva sutit på bekännelse från 1 ända till 12 år. Likaså hafva af de *aflidne* 1 sutit ända till 12 år, men 4 dött under första året. De ofvannämnde 7 qvarsittande hafva alla sedermera blifvit utsläppte utan att hafva bekänt. För närvarande finnes endast en person insatt på bekännelse och denne har sutit inne endast vid pass ett år. Sedan år 1856 har i allmänhet icke någon fånge hållits för nämnda ändamål i häkte förvarad öfver två år.

Sälunda har efter år 1864, så vidt jag kan erinra mig, icke någon af bekännelsefångarne aflagt bekännelse. Orsakerna till ett sådant förhållande kunna vara många. Jag vill vidröra en och annan. En af dessa är utan tvifvel den inverkan, som ensamhetsfängelserna måst utöfva på fängvården. Förhållandet var helt annat, den tid fångarne under hela ransakningen höllos i gemensamhetsfängelse och der afkamratlifvet förströddes och hindrades från allvarligare tankar samt tvifvelsutän der jemväl funno god uppmuntran till ihärdighet i nekande och hårdnackadt motstånd emot alla uppmaningar till bekännelse. Att på en sådan fånge insättandet i enlig cell skulle utöfva ett mäktigt inflytande var naturligt, äfvensom att han mer än den, som från början af en lång ransakning sutit i ensamhetsfängelse, derigenom skulle blifva mottaglig för bemödandena att frankalla en upprigtig bekännelse.

En annan omständighet är den, att, såsom nämnt är, sedan år 1856 ingen fånge sutit på bekännelse mer än 2 år; och jag fruktar, att någon kändedom derom spridt sig bland fångarne, så att de föreställa sig, att, om de endast uthärda denna tid, undgå de all vidare påföljd. Man skulle tro, att sådana underrättelser icke skulle kunna spridas i ensamhetsfängelserna. Men erfarenheten har visat motsatsen: och det behöfs ej mer än att ofvannämnda föreställning blifver allmän bland fångarne, för att insättandet på bekännelse, då tiden derfor är begränsad, blifver för ändamålet överksam.

Det andra ändamålet med bibehållandet af denna domstolsåtgärd, såsom Lag-Utskottet kallar den, att qvarhålla fångar i häktet efter ransakningens slut, skulle vara att skydda samhället för personer, som äro vådliga genom sin ondska och vanart. Med afseende på sådana personer hafva vi författningar om försvarslöse personers behandling, och om dessa rätteligen tillämpas, så kunna dessa människor dömas till allmänt arbete, och samhället sålunda skyddas för deras ondska.

Äro personerne återigen icke försvarslöse, så att de på denna grund kunna tagas i förvar, tror jag dock icke att de i allmänhet, efter den minnebeta en lång ransakning, hvarunder de varit häktade, medfört, skola vara så begifne på att åter blottställa sig för rättvisans förföljelser.

Jag har härpå nyligen sett ett exempel: en bekännelsefånge, förmögen hemmansegare, sattes för ett eller två år sedan på fri fot. Denne

var mycket fruktad i sin ort, så väl derifrån som från den målsägande han med sitt brott förnärmat gjordes föreställningar om vadän af hans frigöfvande. Han kom dock, såsom nämnt är, på fri fot, och jag har icke försport, att han sedan gjort något ondt. Man kan säga, att detta enstaka exempel icke bevisar någonting; men flera sådana skulle kunna anföras; det aldravanligaste är dock, att dylika personer sakna laga försvar och kunna på denna grund beröfvas friheten.

Af hvad jag nu anført følger, att jag anser fångars insättande på bekännelse icke vara verksamt för de ändamål, man dermed asyftar att uppnå; och då det dessutom är en mörk punkt i vår lagstiftning, att en sådan domareåtgärd skall vara tillåten, isynnerhet sedan Lag-Utskottet tillstyrkt upphälvandet af sista mom. af 37 § i 17 Kap. Rättegångs-balken, kan jag ej annat än instämma i Herr v. Gegerfelts reservation.

Grefve Sparre, Eric: Efter de anföranden vi nu hafva hört, skulle man hafva allt skäl att tro, det Utskottet handlat ytterst sorglöst och likgiltigt, då Utskottet tillstyrkt afslag å ifrågavarande motion. Det låter rysligt, då man hör sådana ord som »tortyr», »pina och plåga till bekännelse», »våld på en vigtig och ostridig rättsgrundsats» o. s. v. Om stora ord och braskande uttryck kunde bevisa något, så vore det visserligen nog deraf så väl i den vid Utskottets Utlåtande fogade reservation, som i den värda reservantens nu afgifna yttrande. Utskottet har deremot sett saken från den praktiska sidan, och jag vill äfven hålla mig dertill. Till en början ber jag att få nämna, att man inom Lag-Utskottet var allmänt ense derom, att de i vår lag förekommande bestämmelser om bevismedel tarfvade en förändring och omarbetning. Men så länge dessa bestämmelser ännu äro gällande, tror jag, i motsats mot den värde reservanten, att hvarje domare i Sverige är nog fördomsfull att anse sig böra rätta sig derefter, och i denna sin uppfattning hafva de, enligt min åsigt, fullkomligt rätt. Den bevisningstheori, som är uttalad i vår lag, fordrar, om en grof brottsling skall kunna fällas, två vittnens sammanstämmande intyg eller hans egen bekännelse. Men vanligen lärer väl ett sådant brott som ett mord icke begås i två vittnens närvaro, och då i de flesta fall mördaren ej heller är böjd för att bekänna, så kan han ej heller fällas saker till brottet, äfven om den circumstantiela bevisningen än så tydligt ådagalägger hans brottslighet, emedan denna bevisning ännu icke hos oss blifvit tillerkänd bindande kraft. Men då kan Kongl. Maj:t, sedan ransakningen genomgått alla instanserna, säga att i stället för det högre straff, hvartill den tilltalade, då han ej bekänt, icke kunnat dömas, skall han insättas på bekännelse. Detta är detsamma som lagberedningen föreslagit, då den, fastän den circumstantiela bevisningen blifvit antagen, ansett, att icke någon borde dömas till döden på sådan bevisning, emedan den icke uteslöt möjligheten af misstag, utan att det straff, som vore närmast under dödsstraffet, skulle vid sådant förhållande tillämpas. Så länge den circumstantiela bevisningstheorien ej är införd och således ej heller kan af någon domare i vårt land tillämpas, hafva vi icke någon annan utväg att få en grof brottsling, som förnekar sitt brott och ej kan med två sammanstämmande vittnen öfvertygas, befördrad till det straff, som det allmänna rättsmedvetandet vid ett sådant förhållande kräfver, än att låta ifråga-

varande stadgande om insättande på bekännelse qvarstå; och stryker man ut orden »på bekännelse», så blir det ju alldeles öfverensstämmande med nyssnämnda af lagberedningen föreslagna stadgande. Då måhända en och annan inom denna församling icke är hemmastadd med juridiska förhållanden af denna art. vill jag berätta ett par fall, som jag vet hafva inträffat, då personer, fastän icke något tvifvel om deras brottslighet kunnat ega rum, likväl ej kunnat dömas saker till brottet. En karl hade förfört en flicka och hon fick ett barn. En tid besökte han henne ofta, men omsider fick han ett annat tycke eller en annan spekulation och upphörde då med sina besök. Hon klagade för andra personer deröfver och att han höll sig undan, då hon kom för att erhålla understöd, samt att hon fruktade att han ville tillsoga henne något ondt, för att bli af med henne. Något sådant hade han äfven yttrat för sina bekanta. En dag kom han till henne och bad henne följa med honom ut. Hon gjorde det; men kom aldrig tillbaka. Vid samma tid hade en person hört ett skott lossas i en närbelägen skog och flere personer hade en stund der-efter sett densamma karlen komma derifrån och springa öfver ett gärde. Någon tid derefter påträffade man i samma skog en människokropp med afskuret hufvud. I karlens bostad fann man en rock, nedsölad af blod, som en läkare efter mikroskopisk undersökning förklarade vara af en död människa: — han hade först skjutit flickan och sedan afskurit hennes hufvud, hvarvid rocken blifvit blodig — i flickan på rocken lägo ett kläde och några andra effekter, som intygades hafva tillhört flickan. Karlen tilltalades, men nekade för brottet, och kunde, oaktadt alla dessa omständigheter tydligen ådagalade att han var skyldig, icke fällas, utan insattes på bekännelse. Hade nu det allmänna rättsmedvetandet varit tillfredsstäldt, om han äfven undgått detta straff och gått alldeles fri? Ett annat fall var följande: En son hade legat en person att mörda hans far. Sonen bekände detta, men mördaren nekade. Man hade sett honom, när han gick till och ifrån stället, der mordgerningen skett; han beträddes med tvetalan i sina uppgifter om hvar han vid den tiden uppehållit sig; och han var en i allmänhet illa känd person. Han kunde icke, mot sitt nekande, fällas, och äfven han insattes på bekännelse. — Skall då vid sådana fall rättvisan stå vanmäktig? Skola de grofvaste missgerningar, som vanligen ske med största försigtighet mot upptäckt, vara strafflösa? Der en jury dömer, befarar man ej sådant, och här öfverlätas i sådana fall till Kongl. Maj:t att döma såsom jury, och Högsta Domstolen har i detta fall rätt att frångå lagen. 1803 års Bref innehåller äfven att en anklagad, som ej kunnat fällas, men »hvars ondska och vanart göra hans vistande på fri fot för allmänna säkerheten värdigt» skall hallas i fängelse eller till arbete. Hade ej orden »på bekännelse» här varit tillagda, utan det hade hetat, att en sådan person skall dömas till straff, så hade mina motståndare icke haft dessa fraser om »fortyr» och »plågande till bekänneise» m. m. att komma med, utan saken hade varit klar. Jag åberopar de personers intyg, som fört ransakningarne i de mål jag anført, och hvilka icke kunnat fälla brottslingarne, emedan de ej, med den värde reservanten, vågat sätta sig öfver lagens tydliga stadganden. Det är ett fel i vår lagstiftning, att vi ännu icke hunnit ändra vår rättegångsordning och lemna åt den circumstantiella bevisningen den betydelse, den borde ega; men då en sådan förändring skulle fordra en större omar-

betning af lagen, har jag nu ej velat framkomma med någon motion derom. Om, såsom den siste värde talaren yttrat, det, att de på bekännelse insatte tro sig ej mer än två år blifva i fängelset kvarhållne. bidrager dertill att de icke bekänna, så är detta ett fel i tillämpningen af lagen, som bör rättas. Samme talare upplyste att af 82 på bekännelse insatte endast 11 blifvit utsläppte, som ej bekänt. Detta synes mig vara ett resultat, som ej talar för lagens afskaffande. Hvad han sagt derom, att vanartige och illa kände personer kunde ställas under polis-uppsigt, måste jag bestrida; ty det gäller endast om sådana som ej kunna skaffa sig laga försvar; men är en person tillräckligt förmögen att göra det, är lagen i detta fall mot honom fullkomligt magtlös, om han ej enligt ifrågavarande 1803 års Bref kunde dömas till fängelse. Jag anser därför att detta stadgande måste kvarstå, och att det, om man håller sig till hvad det verkligen är: ett lagens straff eller en domareåtgärd mot en fullkomligt öfvertygad, men enligt lagen ej öfverbevisad brottsling, är fullkomligt berättigadt. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Caspersson: Jag har sett denna fråga ur en något annan synpunkt, än den siste värde talaren, och jag har dervid mindre fästet mig vid ordalagen i ifrågavarande stadgande. Då vår lag icke innehåller detsamma som åtskilliga andra länders lagar, eller att domaren skall uttala sitt »skyldig» eller »icke skyldig», så lemnar den deremot i vissa fall saken åt framtiden, då brottet kan uppenbart varda. Den grofva brottslingen insättes alltid, under det ransakningen pågår, i fängelse, och det synes mig vara inkonseqvent, att, då saken lemnas åt framtiden, han utsläppes, innan den således är utredd. Bibehåller man stadgandet om sakens ställande på framtiden, torde det vara rationellt, att den tilltalade får quarsitta i fängelset under åtminstone någon del af denna framtid, på det man må få se om den ej medför någon klarhet i saken. Äfven en annan omständighet torde förtjena afseende. Om en person hållits i ransakningsfängelse tills saken blifvit, så vidt möjligt varit, utredd vid domstolarne, så är det mera hopp att han skall utgå något bättre, om han en tid sutit i ensamhetsfängelse, än om han genast efter ransakningens slut utsläppes ur ett fängelse, der han varit tillsammans med flere andra brottslingar, som under tiden uppmanat honom att stå på sig och ej låta öfvertala sig att bekänna.

Jag tror att dessa omständigheter måste tagas i öfvervägande, innan man på endast theoretiska skäl utdömer ett stadgande, som ej visat sig medföra några olägenheter, men deremot ej kan undvaras, utan att det allmänna rättsmedvetandet vid mångt tillfälle måste känna sig kränkt. Såsom stadgandet är uppsatt, inser jag väl, att det kan få sken af tortyr och pinande till bekännelse, men ej är det skäl att bortkasta det, endast för detta skens skull. Jag tillstyrker därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Holmberg: Då tiden redan är långt framskriden, vill jag enda t anmäla, att jag i Utskottet icke deltagit i behandlingen af denna motion; och ber jag, att på de skäl, som af Herrar von Gegerfelt och Fröman blifvit anförda, få förena mig i yrkandet att motionen måtte bifallas

Herr von Koch: Jag skall söka efter Herr Grefve Sparres anmärkningar mot reservanten och föredöme undvika, att *braska* med ord, samt hålla mig till nakna sakförhållanden.

Såvida jag rätt uppfattat Herr Grefvens yttrande, och enligt hvad dessutom jag tror vara allmänt erkänt och ensamt kunna rättfärdiga tillämpningen af stadgandet i Kongl. Brevet 1803, om insättande å bekännelse, har detta stadgande i *sednare* tider, icke blifvit tillämpadt annat än då sådan bevisning förekommit mot tilltalad, att han kunnat fällas till ansvar för brottet och ädömas hvad annat straff som helst därför varit stadgadt, utom dödsstraff. Så länge lagen stadgade dödsstraff *absolut* för vissa brott, men i sak, som »går å lif» ej får antagas annan bevisning än två vittnens utsago, eller egen, af omständigheter styrkt, bekännelse, hade nämnda stadgande *så tillämpadt*, som straff, icke såsom pinomedel, sitt berättigande. Man skulle nemligen annars endast för det olämpliga hotet med dödsstraff, som utesluter all möjlighet af framtida återställande och upprättelse, nödgats lösgifva den för samhället vådligaste giftblandare, rånare eller mördare, ehuru mot honom förekommit sådan *circumstantial* bevisning, på hvilken *alla* dagar vid *alla* domstolar man icke hyste ringaste betänklighet döma den, jemförelsevis, mindre vådliga tjuften, för fjerde resan stöld, stundom af obetydligt värde och under nød, till lifstids fängelse.

Nu åter *då* vi lyckligtvis här kommit så långt, att intet brott absolut hotas med dödsstraff och *då*, såsom man kan inhemta af den, bland andra utaf tre öfverdomare och två underdomare afgifna reservationen, den åsigt inom lagskipningen gjort sig gällande, att »är bevisningen så bindande att den tilltalade kan på bekännelse insättas, måste den och anses tillfyllestgörande för den tilltalades fällande till brottet, helst sedan lagen numera icke i något fall stadgar ovilkorligen dödsstraff», *nu* finner jag icke, för min del, ringaste anledning att bibehålla stadgandet angående insättande på bekännelse.

En sådan åtgärd är nu aldeles ändamålslös. Bekänner fången icke inom den tid af två år, hvarutöfver sådan inspärning nu sällan utsträcker, så varder han, under den af Herr Grefven gjorda rigtiga förutsättning om tillräcklig *circumstantial* bevisning, dömd, fast *sednare* till straffarbete på lifstiden. Bekänner han deremot, så, om ock dödsstraff ädömes, lärer nåd väl alltid mellankomma och således högsta straffet ändå blifva lifstidsfängelse.

Så långt äro vi väl nemligen äfven komna, att man icke riskerar ett *justits-mord*, på grund af en bekännelse tillkommen genom något slag af *tortyr*.

Förgäfvess skall man nemligen bjuda till att förneka, att sittande i enrum, hela årtal, utan sysselsättning, är en *sådan*, *moralisk*, om icke *fysisk*. Det är dessutom icke särdeles länge, som man varit berättigad antaga, att äfven den *fysiska tortyren*, eller det kroppsliga pinandet, upphört inom våra fångelser och således kunnat tillämpas äfven å bekännelsefångar.

Konung Gustaf 3:dje, — hos hvilken jemte Carl Adam Wachtmeister Sverige förnämligast står i förbindelse för brytande med de *då* ännu äfven af de mest upplyste presterne, försvarade talions-åsigterna, och för de, i sann kristlig andas rigtning, gjorda 1779 års lag-reformer, — Gustaf 3:dje af-

skaffade väl, redan vid början af sin regering. Rosen-kammaren på Smedjegården och andra pinorum samt alla tortyrinstrumenter; men denna reform förblef likväl länge nästan endast stående på papperet. Handklofvarne och fotblacken tillskrufvades, piskandet och marterandet inom de illa inspekterade fängelsehålorna fortsattes ända till våra d. v. s. mina dagar. Det var två, då ännu unga och fattiga, tidningskrifvare — bröderna Theorell — hvilka, genom några förträffliga artiklar i tidningen »Anmärkaren» samt skriften »Rössgren och tortyr», fästade allmänna uppmärksamheten och oviljan hära. Det är slutligen genom bättre inspektion från chefer för Fångstyrelsen, Justitie-ombudsmannen och Justitie-kansleren och genom de noggrannare och mera fullständiga fängförteckningar 1839 års författning påbjöd, som man kan hoppas, att numera icke någon, genom *yttre* våld, i Svenskt fängelse pinas till bekännelse.

Det torde icke vara utan vikt, att härom erinra, nu då t. o. m. något äldre jurister synas lifva i den lyckliga föreställning, att vår Svenska lagstiftning lemnat så säker garanti mot justits-mord eller oskyldigas afrättande, att något sådant icke skulle här kunna uppgifvas efter antagande af 1734 års lag. Kan man väl tro, att, då *äfven* kroppslig tortyr sedermera fortför de facto omkring 80 år, för att aftvinga bekännelse, och då ungefär lika länge man icke tvekade att, på en bekännelsefänges erkännande, ådöma och verkställa dödsstraff, kan man tro, att icke, under denna tid, någon fånge heldre valt, att åtaga sig ett brott och gå till döden, än under 10—12 år, kanske för lifstiden, ständigt andligen och kroppsligen pinas? För min del är jag öfvertygad derom, att, om man forskade i arkiverna, man skulle finna många fall der man måste befara, att oskyldigas afrättande egt rum eller endast genom en tillfällighet undvikits. De döda tala icke och de afrättade finna sällan försvarare; men jag håller här i min hand ett arbete af en aktad jurist, som onförmäler huruledes ännu så sent som 1757 flera qvinnor i Dalarne ä sig bekant det de föröfvat trolldom, och att det var genom en ädel qvinnas, Grefvinnan C. C. De la Gardies, född Taube, bistånd, som det ådagalades, att domaren vice notarien J. E. Ekman pinat dem, att afgifva bekännelse om ett brott, för hvilket sednast, och då 1757 ej alldeles ur mannaminne, blifvit afrättad en 80-årig gumma, som ansetts derigenom (trolldom) till lif och helsa hafva skadat kapellanen J. Jernbom,

Såsom ett litet prof på rättsmedvetandet den tiden torde det tillätas mig nämna att samtidigt dermed, att Rikens Ständer år 1761 tilldelade de olyckliga dalkullornas beskyddarinna såsom belöning en guldmedalj, tröstades den från riket afvikne domaren af Banko-fullmäktige genom en gifva af 7,200 Daler, med afseende dertill, att han »räkat i en bekant olägenhet och olycka».

Tillåten mig ännu, att tillägga ett ord om säkerheten mot oskyldigas afrättande i Sverige, säkerheten af bevisning genom vittnen eller egen bekännelse. Åtminstone intill 1778 fortför man att afrätta personer för ett brott (10 Kap. 1 § Missgernings-balken), hvilket läkare och de fleste lagfarne nu ungefär 50 år ansett aldrig hafva kunnat föröfvas. Och om sådant äfven mera tillhör Straff- än Rättegångs-balken, voro de oskyldiga eller skyldiga och förtjenta af dödsstraff, de, som afrättades

1756 för en förbrytelse, för hvilken den främstes son 1778, knappt myndig, hugnades med Excellens' titel? Var det annat än Carl Johans högsinhet och vedervilja mot utgjutande af blod för politiska förseelser, som hindrade det, efter hvad man förmäler, ofta i hans rådkammare påyrkade verkställandet af dödsdomen mot Anders Lindeberg, hvilken sedan förskönades från *all* bestraffning?

Anhållande om ursäkt för denna digression angående det Carthago, som jag nu tror böra förstöras, yrkar jag bifall till Herr Gegerfeldts reservation.

Herr von Gegerfeldt: Jag vill söka att gendrifva något, af hvad en föregående talare yttrat. Han sade bland annat, att jag velat, att domaren skulle döma mot lagen. Det är en hård beskyllning mot den, som sjelf är domare!

Jag framställde den äsigt, att jag icke ansåg den praxis, som utbildat sig, vara stridande mot lagen; och jag påstår, att lagkomitéens härom afgifna yttrande är ett godt stöd för denna min äsigt.

Jag har vidare sagt, att det icke är förhållandena, sådana de borde vara, utan sådana de äro, som hafva inflytande på frågan; och jag vädjar till hvar och en, som har någon erfarenhet i dessa saker, om det icke är ett axiom att domstolarne, den högsta inberäknad, icke anse sig ovilkorligen behöfva två vittnen för att fälla den anklagade.

Samme talare har yttrat, att rättigheten att insätta på bekännelse öfverensstämmer fullkomligt med hvad lagberedningen och lagkomitéen föreslagit i afseende på tillämpningen af den circumstantiela bevisningen i brottmål, som gå ä lif.

Detta vägar jag bestrida.

Insättandet på bekännelse är en godtycklig ransakningsåtgärd; att döma till det näst dödsstraff strängaste straff är en tillämpning af lagen.

Att allmänna rättsmedvetandet skulle tillfredsställas genom att i fängelse på obestämd tid insätta en till brott ej fullt förvunnen person, kan jag ej föreställa mig. Jag tror snarare att hvarje upplyst rättsmedvetande säras af en sådan åtgärd.

Slutligen anfördes som bevis på det ändamålsenliga i att insätta fångar på bekännelse, att af 82, som blifvit insatte, hafva ej mer än 11 blifvit utsläppte, som ej bekänt. Vi få härvid ej glömma, att af dessa 82 hafva 24 allidit i fängelset, och då blifva resultatet ej så lysande.

Jag fortfar i mitt förra yrkande.

Grefve Mörner, C. G.: Då en föregående talare yttrat, att fånglistor ej upprättades för än år 1839, måste han häri hafva misstagit sig. Jag hade vid den tiden redan upphört att vara fiskal; såsom sådan hade jag redan långt förut varit i tillfälle att se sådana förteckningar.

Grefve Sparre: Jag skall icke förlänga diskussionen, utan vill endast, då en talare åter kommit fram med sitt »pinande till bekännelse», påminna derom, att det är först efter slutad ransakning och sedan målet genomgått alla instanser, som Konungen kan förordna att den tilltalade skall kvarhållas i fängelset.

Då jag förra gången hade ordet, glömde jag att påpeka en omständighet, som hos oss försvårar bevisningen i brottmål, nemligen jäf emot vittnen, som i vår lag har en utsträckning, vida större än man känner till i något annat land. När nu lagen fordrar två sådana vittnen, så är det klart, att någon fullständig bevisning i nio fall af tio icke kan åstadkommas. Den bevisningstheori, som finnes i vår lag, passade under samhällets enklare form, då brotten icke utfördes med sådan raffinerad list och aktsamhet för upptäckt, som nu, sedan samhället mera utvecklats, vanligen sker. Då vi se sådant för ögonen och just nu en sådan mängd af brott föröfvas, böra vi icke, innan vi ändrat bevisningen i sådana mål, borttaga detta stadgande och derigenom vidtaga en åtgärd, hvarigenom de gröfste och mest utstuderade brottslingar skulle komma att gå fria. Innan man upphäfver ett stadgande, måste man borttaga orsakerna dertill; men att gå tillväga på ett aldeles motsatt sätt och i stället först upphäfva stadgandet, kan jag icke finna lämpligt.

Herr von Koch: Med anledning af Grefve Mörners anmärkning, vill jag endast säga, att fångförteckningar funnits före den nämnda tiden, men att jag med mitt yttrande afsåg *fullständiga* sådana förteckningar.

Her Hasselrot: Jag hoppas att ingen kan misstänka mig för att vilja tala för en lag, som berättigar att pina till bekännelse. Jag har varit domare i det ena af de mål, som en föregående talare omnämmt, nemligen i fråga om qvinnan, som blef skjuten. Fastän der funnos ännu flera bindande omständigheter, än han omnämmt, kunde jag dock icke döma mördaren ens till fängelse. Jag tror, att det skulle särat rättsmedvetandet i högsta grad, om han icke, på sätt, som skedde, blifvit dömd till något straff; hade i vårt land funnits jury, hade han otvifvelaktigt blifvit förklarad skyldig.

Enligt min åsigt är det ifrågavarande stadgandet nödvändigt, och jag instämmer i anhållan att Lag-Utskottets förslag måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Lag-Utskottets förevarande hemställan och dels att Kammaren, med afslag derå, måtte för sin del besluta, att den genom Kongl. Brefvet den 22 Mars 1803 bestämda rätt att till bekännelse hålla i fängelse en för groft brott tilltalad, men ej dertill fullt förvunnen person skall anses upphäfven; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets första hemställan i Utlåtandet N:o 7, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan och beslutar för sin del, att den genom Kongl. Brevet den 22 Mars 1803 bestämda rätt att till bekännelse hålla i fängelse en för groft brott tilltalad, men ej dertill fullt förvunnen person skall anses upphäfvän.

Härefter företogs voteringen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42,
Nej — 25.

Utskottets hemställan å sidan 4.

Bifölls.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 22 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande, N:o 8, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns forum privilegium.

Grefve Hamilton, Henning: Då denna fråga vid sista riksdag förevar, bifölls samma förslag af båda Kamrarne utan votering, och jag tror äfven, utan diskussion. Jag har icke heller nu någon anmärkning att göra mot Betänkandet. Men jag skulle vilja anhålla att någon af Lag-Utskottets ledamöter ville lemna upplysning om huru vi skola komma ifrån denna fråga, så att vi icke vid hvarje riksdag behöfva besluta detsamma. Enligt 87 § Regeringsformen kan detta förslag icke blifva lag förr, än Konungen deröfver inhentat Stats-Rådets och Högsta Domstolens tankar, äfvensom, om Konungen icke före nästa riksdags början meddelar sitt samtycke till förslaget, detta anses hafva förfallit. Nu rör denna förändring en privilegiiifråga, hvaröfver äfven Ridderskapet och Adeln måste höras; och som nästa Adelsmöte icke sammanträder förr än efter Riksdagens början nästa år, kan Kongl. Maj:t icke derförinnan meddela sitt bifall och utfärda kungörelse i ämnet. Under sådana omständigheter skulle jag gerna vilja veta när och på hvad sätt vi kunna hafva utsigt att komma ifrån denna sak.

Grefve Sparre: Hvad först angår behandlingen af detta ärende vid förra riksdagen, måste jag bekänna, att en försummelse egde rum så till vida, att någon skrifvelse derom till Kongl. Maj:t icke blef expedierad. Förhållandet var, att Lag-Utskottets sekreterare mot slutet af riksdagen insjuknade, och då jag genomsåg diarierna för att tillse om skrivelser i alla mål blifvit expedierade, hade detta ärende genom en glömska kommit att icke blifva i diarierna infördt. Jag har blifvit hårdt bedömd derför, och man har ansett det vara »en händelse som såg ut som en tanke.» Såsom den förre värde talaren antydt, kan dock icke heller vid denna riksdag beslutet leda till något resultat, emedan Ridderskapet och Adeln först måste höras och lemna sitt bifall till förändringen i denna privilegiiifråga, innan Kongl. Maj:t derom kan utfärda

någon författning. Jag har likväl icke velat uppställa detta hinder, för att icke blifva misstänkt för illasinnade afsigter.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 2 dennes bordlagda Betänkande, N:o 7, angående villkoren för brännvins tillverkning.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Lag-Utskottets den 2 dennes bordlagda Utlåtande, N:o 11, i anledning af väckt motion om afskaffande af pastoral-examen.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 30, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette Hufvudtitel;

N:o 31, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjunde Hufvudtitel;

N:o 32, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel; samt

N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Nionde Hufvudtitel.

Härefter anmälde sig och yttrade

Friherre Funck: Det torde vara skäl att fästa uppmärksamheten på en punkt i Sjunde hufvudtiteln, nemligen den 3:dje, som angår öfverflyttning af ett anslag till Åttonde Hufvudtiteln och är beroende på beslutet dervid. Jag får därför anhålla att denna 3:dje punkten i Sjunde Hufvudtiteln icke måtte förekomma till behandling förrän näst efter 24:de punkten i Åttonde Hufvudtiteln.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren behagade besluta, att Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 30—33 skulle förekomma till behandling näst efter samma Utskotts Utlåtande N:o 29, äfvensom att 3:dje punkten i Utlåtandet N:o 31 skulle företagas till afgörande näst efter 24:de punkten i Utlåtandet N:o 32

Ropades ja.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 4 dennes bordlagda Utlåtanden och Memorial:

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående öfverlåtelse till enskildt bolag af Ronneby helsobrunn i Ronneby socken, Medelstads härad och Blekinge län;

N:o 35, i anledning af väckt motion, angående försäljning af Statens egendom i Constantinopel;

N:o 36, i anledning af väckt motion om upplåtelse af ett mantal Örum Storgården i Gäseneds härad till boställe åt fjerde afdelningschefen vid Elfsborgs kompani af Vestgöta regemente;

N:o 37, i anledning af väckt motion om upphörande af arrendet utaf Sala silfververk, m. m.; samt

N:o 40, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande Stats-Utskottets Memorial, N:o 9, om nedsättning i den vid sednaste riksdag för Andra Kammarens ledamöter bestämda resekostnadsersättning.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 4 dennes bordlagda Betänkande, N:o 8, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Andra Kammarens den 4 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 135, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande, N:o 2, i anledning af Herr Carl Orres motion, N:o 19, angående fördelning mellan kyrkoherdar och komministrar af de pastorala göromålen.

Grefve Sparre, Eric, väckte en motion N:o 85, angående revision af Fattigvårdsförordningen och Förordningen angående försvarslöse personers behandling.

Hänvisades till det Kammarens Tillfälliga Utskott, som egde att behandla Herr Landgrens motion N:o 39.

Herr Almquist, Erik Victor, afgaf en motion, N:o 86, att bevis, som enligt 20 § Jagstadsagan erfordras för skottpenningars utbekommande, må utan lösen utfärdas.

Hänvisades till Kammarens Tillfälliga Utskott för behandling af Herr Munthes motion N:o 37.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 42, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1867 års riksdag; samt

N:o 43, i anledning af väckta frågor dels om förändring af det inom Riksgälds-kontoret begagnade bokföringssätt, dels om åtskilliga beloppes afskrifning ur räkenskaperna.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem.
O. Brakel.

Lördagen den 7 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 6 dennes och protokollet för den 29 sistlidne Februari, f. m.

Herr Hammar: Med anledning af viktiga enskilda angelägenheter får jag vördsamt anhålla, att Kammaren ville medgifva mig ledighet från riksdagsgöromålen under åtta dagar räknade från och med i dag.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs